

GEHEIM

EX nr.....3

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN/VEIL**

MAANDOVERZICHT

MEI 1974

GEHEIM

MAANDOVERZICHTMEI 1974

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVE

	<u>blz.nr:</u>
<u>SAMENVATTING</u>	1
<u>DEEL I: Oost-Europa</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. <u>Samenvatting</u>	2 - 3
2. <u>Warschaupakt</u>	4 - 5
3. <u>Sovjet-Unie</u>	
a. Kritiek op de westerse houding inzake détente	6 - 7
b. Uitwisseling parlementariërs met de VS	7 - 9
c. Het bezoek van de Nigeriaanse president Gowon	9 -10
4. <u>DDR</u>	
a. De verhouding SU - DDR - BRD	11
b. Het bezoek van een Mongoolse mil delegatie	12
5. <u>Hongarije</u>	
a. Het bezoek van de premier van Iran, Hoveida	13
b. Bijeenkomst Hongaarse Nationale Vergadering	13 -14
5. <u>Bulgarije</u>	
a. Bemiddelingsrol inzake nieuwe wereldconferentie van CPn	15 -18
b. Het bezoek van de Roemeense minister van BuZa	18 -19
<u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. <u>Tsjechoslowakije: Economische ontwikkeling</u>	
a. Inleiding	20
b. Natuurlijke hulpbronnen	20 -21
c. Bevolking	21
d. Economische ontwikkeling	21 -22
e. Economische organisatie	22 -23
f. Het vijfjarenplan 1971 - 1975	23
g. Planresultaten	23 -24
h. Buitenlandse handel	24
i. De handelsbalans	24 -25
j. Conclusies	25
Bijlage 1: Overzichtskaart erts en mineralen	26
Bijlage 2: Arbeidspotentieel en inzet	27
Bijlage 3: Vijfjarenplan 1971 - 1975	28 -29
Bijlage 4: Buitenlandse handel	30
Bijlage 5: Geografische verdeling buitenlandse handel	31
Bijlage 6: Export en import naar productiegoederen	32

	<u>blz.nr:</u>
Bijlage 7: Handel in wapens	33
Bijlage 8: Handel tussen Tsjechoslowakije en de SU	34
<u>Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten</u>	
1. <u>Samenvatting</u>	35
2. <u>Activiteiten</u>	
a. Algemeen	36
b. Tsjechoslowakije	36
c. Aanstaande genie-oefeningen in Tsjechoslowaaks/ Hongaars grensgebied	36 -37
3. <u>Oorlogsvoorbereiding</u>	
a. Polen	38 -39
4. <u>Hongarije/YuGV</u>	40
5. <u>Organisatie</u>	
a. GSVG	41
b. Oost-Duitsland/Grenstroepen	42
c. Tsjechoslowakije/Grenstroepen	42
6. <u>Materieel</u>	
a. Lichte tank M-1970 - BMD	43
b. T-62 tanks	43 -44
c. Joegoslavië	44
7. <u>Troepenrotatie</u>	
a. Sovjet-Unie	45 -47
8. <u>Diversen</u>	
a. Oost-Duitsland	48 -49
<u>DEEL II: Midden-Oosten/Noord-Afrika</u>	
1. <u>Samenvatting</u>	50
2. <u>Syrië</u>	
a. Troepenscheiding aan het Golan-front	51 -53
3. <u>Egypte</u>	
a. Betrekkingen met de SU	54
b. Samenwerking met Oostduitse GST	55
4. <u>Libië</u>	
a. Bezoek van Jalloud aan de SU	56
5. <u>Tunesië</u>	
a. Sovjet vlootbezoek	57
b. Terugkeer Tunesische troepen uit Egypte	57

	<u>blz.nr:</u>
6. <u>Marokko</u>	
a. Terugkeer Marokkaanse troepen uit Egypte	58
7. <u>Arabische landen</u>	
a. Wapenindustrie	59 -60
 <u>DEEL III: Verre-Oosten</u>	
1. <u>Samenvatting</u>	61
2. <u>Het Sino-Sovjet conflict</u>	62 -64
3. <u>China</u>	
a. De interne situatie	65 -68
4. <u>India</u>	
a. Kernproef	69 -70

eheim

SAMENVATTING1. Oost-Europa

Opnieuw werd in de verslagperiode bij verschillende gelegenheden er de nadruk op gelegd dat de Warschaupaktlanden een niet aflattende aandacht moeten blijven besteden aan de versterking van hun defensie.

Critiek werd geuit op de "houding van het westen t.o.v. de détente".

De Sovjet-Unie oefent sterke aandrang uit op zijn bondgenoten om opnieuw een communistische wereldconferentie te houden, zoals ook in 1969 plaats vond. Het blijkt echter dat intern in het Warschaupakt zeer verschillend wordt gedacht over het nut van het houden van een dergelijke conferentie: eensgezind is men er zeker niet.

De economische toestand van Tsjechoslowakije is niet ongunstig te noemen: de levensstandaard is één van de hoogste van alle Warschaupaktstaten.

Tijdens de verslagperiode zijn bij de landstrijdkrachten geen bijzondere activiteiten waargenomen.

De voorziening van de eenheden met nieuw materieel vindt gestaag voortgang. Ook de organisatie van de eenheden wordt nog steeds uitgebreid, waardoor de gevechtskracht toeneemt.

2. Midden-Oosten/Noord-Afrika

In het Midden-Oosten is het gevaar voor nieuwe gevechten voorlopig bezworen door het accoord dat is bereikt tussen Syrië en Israël betreffende de troepenscheiding.

De pogingen van het Warschaupakt om (nog) sterkere greep op het Midden-Oosten te krijgen worden onverminderd voortgezet.

3. Verre-Oosten

De verhouding tussen de Sovjet-Unie en China is opnieuw slechter geworden.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

Confidentieel

1. Samenvatting- Warschaupakt

Ter gelegenheid van de 19e verjaardag van het Warschaupakt verscheen in de "Krasnaya Zvezda" een artikel van de hand van maarschalk van de SU Yakubovsky, de opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten.

- Sovjet-Unie

In verschillende redevoeringen is kritiek geleverd op de westerse gedraglijn t.o.v. de ontspanningspolitiek van de socialistische landen.

- Sovjet-Unie/VS

Bij de uitwisseling van parlementariërs tussen de twee landen zijn diverse problemen aan de orde gekomen; hierbij viel vooral de ontvangst van de Amerikaanse senatoren Scott en Kennedy door Brezhnev op.

- Sovjet-Unie/Nigeria

Eind mei bracht de Nigeriaanse president Gowon een bezoek aan Moskou; naar mag worden aangenomen zijn bij de besprekingen ook vraagstukken betreffende de militaire samenwerking tussen de twee staten aan de orde geweest.

- DDR/SU/BRD

De nasleep van de affaire-Guillaume heeft kennelijk tot een wat inschikkelijkere houding van de DDR t.o.v. de BRD geleid. Ook het bezoek van de Oostduitse premier Sindermann aan Moskou stond met deze zaak in verband.

- DDR/Mongolië

In april bracht een Mongoolse militaire delegatie een bezoek aan de DDR.

- Hongarije/Iran

Op 20 mei arriveerde de premier van Iran, Hoveida, voor een 4-daags bezoek aan Budapest.

- Bulgarije/Roemenië

Het bezoek van Ceausescu aan Sofia op 11 en 12 mei doet vermoedens rijzen omtrent een Bulgaarse bemiddelingsrol bij het eventueel tot stand komen van een nieuwe wereldconferentie van op-en.

Dienstgeheim

2. Warschaupakt

Ter gelegenheid van de 19e verjaardag van het Warschaupakt verscheen op 14 mei in de "Krasnaya Zvezda" een artikel van de hand van de opperbevelhebber der Verenigde Strijdkrachten, maarschalk van de Sovjet-Unie Yakubovsky. Hierin wordt gesteld dat de samenwerking en de hechte coördinatie van de buitenlands-politieke activiteiten van de socialistische staten, in het kader van de organisatie van het Verdrag van Warschau van 1955, gericht is op het behoud van de vrede in Europa en in de gehele wereld. "De moderne geschiedenis van de mensheid heeft tot dusver geen ander militair-politiek bondgenootschap met zulke edele doelstellingen en taken gekend. Hierin ligt het belangrijkste verschil van het Verdrag van Warschau - een organisatie die naar inhoud en doelstellingen geheel en al op de verdediging is gericht - met de agressieve militaire blokken van de imperialistische staten". Yakubovsky zegt voorts dat het imperialistische en agressieve NAVO-blok het hoofdgevaar voor de vrede was en blijft. Om deze reden moeten de socialistische landen een niet aflatende aandacht blijven besteden aan de versterking van hun verdediging, aldus Yakubovsky.

(B-1)(W)

Commentaar: Met betrekking tot de in dit artikel voorkomende zinsneden betreffende de vermindering van de internationale spanning, de versterking van de verdediging, alsmede de nauwe coördinatie van de buitenlandse politiek, kan worden verwezen naar het communiqué dat na afloop van de in april gehouden bijeenkomst van het Politiek Consultatief Comité van het WP werd uitgegeven. Détente moet volgens dit communiqué worden gekenmerkt door het principe van de vreedzame coëxistentie tussen staten met een verschillend maatschappelijk bestel en door het algemeen aanvaard worden van basisnormen in de internationale betrekkingen als het respecteren van onafhankelijkheid en soevereiniteit, territoriale onschendbaarheid, de onschendbaarheid van de in Europa ontstane staatsgrenzen en niet-inmenging in elkaars binnenlandse

aangelegenheden. Deze principes worden naar buiten toe en vooral t.o.v. het westen benadrukt en vormen de kern van hetgeen de WP-staten bestendig en officieel erkend willen zien door de CEVS.

De rechtvaardiging van het WP voor verdere integratie wordt gevonden in de zinsnede van het WP-communiq , die zegt dat " zolang de NAVO blijft bestaan ... de landen van het WP het nodig achten hun defensieve kracht op te voeren". Naar binnen toe wordt deze positie behalve door Yakubovsky, ook regelmatig door anderen, zoals Grechko en diens plaatsvervanger Moskalenko, benadrukt. In een dagorder van Grechko n.a.v. de jaarlijkse herdenking van de overwinning in 1945 wordt gesteld dat de SU haar verdedigingskracht op peil moet houden omdat agressieve imperialistische kringen zich tegen internationale ontspanning verzetten.

3. Sovjet-Unie

onfidentieel

a. Kritiek op de westerse houding inzake détente

Op het eind april te Moskou gehouden Jeugdcongres van de SU hield partijleider Brezhnev een rede waarin hij zei, dat het woord "vredesoffensief" een juiste karakterisering vormt van de buitenlandse politiek van de SU. Deze politiek vordert gestaag, alhoewel ze niet zonder een aantal moeilijkheden gepaard gaat. De oorzaak hiervan zou volgens Brezhnev liggen bij Maoïstische en imperialistische kringen, welke de vermindering van de internationale spanning - de officiële Sovjet uitdrukking voor détente - trachten te ondermijnen. Niettemin zou volgens de Sovjet-leider zijn stap-voor-stap benadering uiteindelijk resultaat opleveren.

De tegenstand die de socialistische landen bij hun ontspanningspolitiek vanuit bepaalde kringen in het westen ondervinden, komt volgens Brezhnev, in diepste wezen voort uit het morele bankroet van de huidige kapitalistische maatschappij.

Tijdens een redevoering te Alma Ata, ging hij langer dan gewoonlijk in op de rol van de westerse pers, waarvan hij zei dat de kwaadaardige aanvallen op de Sovjet politiek geen verrassing voor de Sovjet leiding vormden.

Ook het kandidaat-lid van het Politbureau, Ponomarev, uitte in een toespraak ter gelegenheid van het feit dat Lenin 104 jaar geleden werd geboren, kritiek op de houding van het westen t.o.v. détente. De kapitalistische wereld verkeert volgens hem in een crisis als gevolg van de toenemende inflatie, de stijgende werkeloosheidscijfers en de onzekerheden in het internationale monetaire systeem.

Niettemin moet volgens Ponomarev de SU voortgaan met haar beleid van ontspanning.

(B-2)(G)(W)

Commentaar: De beschuldigende toon in bovenstaande opmerkingen suggereert, dat men in het onzekere verkeert over de vooruitzichten op korte termijn als gevolg van een aantal recente regeringswisselingen in het westen en de situatie rond het presidentschap in de VS. Uit deze uitspraken over détente blijkt echter toch wel, dat de Sovjet leiding en met haar

die van de andere Oosteuropese landen, erop blijft hopen dat een voortzetting van haar politiek gericht op "de vermindering van de internationale spanning" op den duur tot nieuwe successen zal leiden.

Om de bereidheid van Oosteuropese zijde tot voortzetting van hun détente-politiek duidelijk te maken, zijn in dit verband de reacties op de verkiezing van de nieuwe Franse president interessant. Volgens de Pravda bevestigt zijn uitverkiezing, dat het Franse volk een consolidatie van de détente wil. In Polen, dat grote Franse kredieten verkreeg gedurende de periode dat Giscard minister van financiën was, werd gewezen op de traditionele banden tussen de twee landen. In het Poolse partijblad Trybuna Ludu werd speciaal aan Giscard's uitspraak tijdens diens verkiezingscampagne gerefereerd, dat het zijn bedoeling was om "Frankrijk tot economisch partner nummer 1 van de socialistische landen, met inbegrip van Polen, te maken".

onconfidentieel

b. Uitwisseling van parlementariërs met de VS

- (1) Van 22 tot 28 april vond te Tiflis de zgn. Darmouth-conferentie tussen parlementariërs uit de VS en de SU plaats. Deze conferentie is genoemd naar de plaats in de VS waar de eerste van dit soort conferenties plaatsvond. Opvallend was dat Brezhnev een tamelijk langdurig onderhoud had met senator Scott, de leider van de republikeinse fractie in de Amerikaanse senaat.
- (2) Voor een bezoek van meer dan een week kwam op 18 mei een delegatie van de Opperste Sovjet van de SU in Washington aan, onder leiding van het kandidaat-lid van het Politbureau, Ponomarev. Laatstgenoemde werd tijdens dit bezoek ook door president Nixon ontvangen. In de contacten met leden van het Amerikaanse Congres waren volgens Ponomarev de volgende onderwerpen besproken, die voor een stabiel karakter - en met de woorden van Brezhnev voor het onomkeerbaar maken ervan - van de relaties tussen de VS en de

SU van belang zijn:

- (a) de problemen rond de beperking van de strategische bewapening, van welke oplossing de aanvulling van politieke door militaire ontspanning voor een belangrijk deel afhangt;
- (b) de noodzaak om tot een zodanige coördinatie tussen de politiek van de VS en de SU te komen, dat voor oorlogshaarden in de gehele wereld een oplossing wordt gevonden; Ponomarev dacht hierbij in het bijzonder aan het Midden-Oosten;
- (c) de ontwikkeling van de economische relaties tussen beide landen; in dit verband merkte Ponomarev op, dat de "most favoured nation" clause heden ten dage de norm is voor de handelsbetrekkingen tussen staten en dit is dan ook de basis waarop de SU met praktisch al haar belangrijkste partners, waaronder Japan, Italië, de BRD en Frankrijk en met in totaal meer dan 80 landen, handelsbetrekkingen onderhoudt; in de relaties tussen de VS en de SU dient de overgang van confrontatie naar overeenkomsten op politiek gebied met de ontwikkeling van handelsbetrekkingen te worden aangevuld.

(B-2)(Gr)(W)

Commentaar: ad (1)

De nogal ongebruikelijke ontvangst in april van zowel de democratische senator Kennedy als de republikeinse senator Scott door Brezhnev, lijkt er op te wijzen dat de Sovjets bezig zijn de mogelijkheden tot voortzetting van de ontspanningspolitiek met de VS te exploreren. Dit i.v.m. de onzekerheid rond het presidentschap in de VS. Beide senatoren zijn in het nieuws gekomen i.v.m. de onderhandelingen over de beperking van de strategische bewapening: senator Scott als mede-ondertekenaar van een brief waarin op president Nixon een beroep wordt gedaan om in verband met zijn positie niet tot iedere prijs een SALT-overeenkomst met de SU te sluiten; senator Kennedy door

tijdens zijn bezoek aan de SU een alomvattend "test-ban treaty" voor te stellen, waardoor de nu nog toegestane ondergrondse kernproeven eveneens worden verboden.

ad (2)

De onder punt (c) gereleveerde opmerking van Ponomarev kan worden opgevat als een bedekte vorm van kritiek op de VS. De reden hiervoor is dat het Congres, bij monde van de door Moskou als tegenstander van détente gebrandmerkte senator Jackson, de SU nog altijd niet de meestbegunstigingsclausule en goedkope kredieten in het kader van de gereedliggende "trade bill" wil toestaan, zolang de SU de emigratie van Joden uit de SU naar Israël blijft beperken. Overigens is het door Ponomarev gemaakte onderscheid tussen de Westeuropese landen en de VS voor wat betreft de handelsbetrekkingen met de SU, er een van tamelijk kunstmatige aard. Aan de reeds in 1959 gemaakte afspraak, dat lidstaten van de NAVO geen overheidsleningen aan regeringen van communistische landen ter beschikking stellen dan na voorafgaande consultatie, wordt nog altijd de hand gehouden.

c. Het bezoek van de Nigeriaanse president Gowon

Op 23 mei arriveerde de Nigeriaanse president Gowon voor een bezoek van negen dagen in Moskou. De eerste twee dagen van intensieve besprekingen in het Kremlin werden van Russische zijde niet alleen bijgewoond door partijleider Brezhnev, premier Kosygin en minister van buitenlandse zaken Gromyko, maar ook door de minister van defensie, Grechko.

(B-2)(Gr)

Commentaar: Alhoewel over het resultaat van deze besprekingen nog weinig bekend is, mag worden aangenomen dat van Nigeriaanse zijde vermoedelijk is aangedrongen op verdere Sovjet participatie in de ontwikkeling van Nigeria's ijzer- en staalindustrie, terwijl de Sovjets, naast andere Oosteuropese landen als Hongarije en Roemenië, sterk geïnteresseerd zijn in Nigeriaanse olie.

Op militair terrein zal de Sovjet hulp waarschijnlijk worden uitgebreid. Op het ogenblik neemt de SU alleen een deel van de training van piloten voor haar rekening. Daarnaast zal het eventueel verkrijgen van havenfaciliteiten voor de SU aantrekkelijk zijn. In het in dezelfde regio gelegen Conakry in Guinée heeft de SU reeds de beschikking over havenfaciliteiten. Verder wordt een deel van de Sovjet hulpverlening aan de bevrijdingsbeweging in Guinée vanuit Nigeria geregeld. In de perscampagne die aan Gowon's bezoek voorafging, in de SU, werd vooral dit aspect onderstreept. In een wijder verband kan worden gesteld dat het Sovjet en het Oosteuropese streven naar het verkrijgen van grondstoffen en militaire banden en faciliteiten langs de Noord- en Westkusten van Afrika, de laatste tijd aanzienlijk is toegenomen. Hierbij zij verwezen naar het recente bezoek van de Libische premier Jalloud - dat vlak voor het bezoek van Gowon plaats vond - waarbij Libië militaire leveranties van de kant van de SU werden toegezegd, in ruil voor olie. Tot slot past in dit bredere verband wellicht ook het bezoek dat Grechko eind mei aan Algerije heeft gebracht.

4. DDR

omfidentieel

a. De verhouding SU - DDR - BRD

In de Oosteuropese pers is het aftreden van bondskanselier Brandt als gevolg van de spionage-affaire Guillaume voorgesteld als het resultaat van het drijven van rechtse krachten die het oneens waren met Brandt's oostpolitiek. Over het algemeen werd over deze zaak zelf het stilzwijgen bewaard. Dat intern de nodige ongerustheid bestond over de mogelijkheid de goede relaties met de BRD te bewaren, blijkt uit het feit dat op 13 mei de Oostduitse premier een bliksembezoek aan Moskou bracht. Volgens de officiële lezing gingen de besprekingen over "bepaalde internationale kwesties, verband houdende met de samenwerking tussen de twee landen in het belang van de versterking van de ontwikkeling van de détente".

Hierbij moet worden aangetekend dat vóór het spionageschandaal de politiek van de BRD al aan kritiek in de Oosteuropese pers was onderworpen. Men verweet de BRD de détente niet ver genoeg te willen doorvoeren. In zijn regeringsverklaring van 17 mei stelde de nieuwe bondskanselier dat de recente gebeurtenissen onverenigbaar waren met de geest van het in 1972 gesloten "Grundlagenvertrag" met de DDR. In de SU en in de DDR werd deze opmerking genegeerd en in plaats daarvan richtte men zich er op Schmidt's realisme te prijzen op grond van diens verklaring, dat de Westduitse buitenlandse politiek ongewijzigd zou blijven.

Hierop volgend liet het Oostduitse ministerie van buitenlandse zaken weten, dat de DDR bereid was de verplichte aankoop van Oostduitse deviezen te herzien. Enkele maanden geleden besloot de Oostduitse regering dat reizigers naar de DDR aan de grens 20 i.p.v. 10 Mark moesten wisselen, hetgeen in de BRD veel ongenoegen wakte. Een ander verzoeningsgebaar was de mededeling dat de DDR de economische relaties met de BRD nog verder wil intensiveren en dat men bereid was tot verdere besprekingen over de plannen betreffende de energievoorziening van West-Berlijn. Het opmerkelijke hierbij was, dat de DDR wat betreft het laatste punt niet per sé wil vasthouden aan een formule die zou impliceren dat West-Berlijn zoiets als een derde Duitse staat voorstelt.

(B-2)(Gr)(W)

onconfidentieel

b. Het bezoek van een Mongoolse militaire delegatie

In april bracht een Mongoolse militaire delegatie o.l.v. de minister van defensie, generaal Batyn Dorsh, een bezoek aan de DDR. Het ging hier om de beantwoording van het bezoek dat de Oostduitse minister van defensie Hoffmann in mei 1973 aan Mongolië bracht. Ook bracht van 10-14 oktober 1973 een Oostduitse partij- en regeringsdelegatie een bezoek aan Mongolië. Bij de besprekingen werd Hoffmann's plaats ingenomen door diens plaatsvervanger Kessler. Eerstgenoemde, die al geruime tijd niet meer is gesignaleerd bij officiële gelegenheden, zou ernstig ziek zijn.

(B-2)(R)

Commentaar: Een en ander wijst op de versterking van de militaire banden tussen Mongolië en de staten van het WP. Dat het hierbij vooral van Sovjet zijde niet alleen gaat om een puur militaire samenwerking, bleek ook in januari, toen Grechko het hoofd van de afdeling Politieke Zaken van het Mongoolse volksleger, luitenant-generaal Yondonduychir, ontving. Hierbij was ook aanwezig generaal Yepishev, die verantwoordelijk is voor de politieke indoctrinatie in de Sovjet strijdkrachten.

5. Hongarijea. Het bezoek van de premier van Iran, Hoveida

Op 20 mei kwam de premier van Iran, Hoveida, voor een vierdaags bezoek aan Hongarije, te Budapest aan. Naar verwacht wordt zal dit bezoek leiden tot Hongarije's eerste olie-importen uit Iran, nadat de basis hiervoor al tijdens eerdere contacten tussen het Hongaarse planbureau en het Iraanse ministerie van economische zaken was gelegd.

(B-3)(Gr)(W)

Commentaar: Hongarije verkrijgt zijn olie voornamelijk uit de SU. Van de landen uit het Midden-Oosten is Irak de belangrijkste Hongaarse olieleverancier. Dit bericht toont aan dat Hongarije probeert zijn olie-aanvoer te spreiden. Een verdere indicatie hiervoor was het bezoek van de Hongaarse president Losonczi vorig jaar november aan Nigeria, dat als belangrijkste doel had, het Hongaarse aandeel in de Nigeriaanse oliewinning te vergroten.

b. Bijeenkomst Hongaarse Nationale Vergadering

Tijdens de lentezitting van de Hongaarse Nationale Vergadering heeft de minister van buitenlandse zaken, Puja, verslag uitgebracht over lopende internationale problemen. Het verslag ging uit van de door de WP-landen gehuldigde these, dat dank zij hun streven de internationale toestand wordt gekenmerkt door ontspanning, doch dat de activiteit van de tegenstanders van ontspanning en van goede relaties tussen de socialistische en kapitalistische landen, zich in toenemende mate doet gevoelen. Tot die tegenstanders behoren volgens Puja het industrieel-militair complex, de Zionistische lobby en de uiterst rechtse vakbondsleiders in de VS, de Britse conservatieven, de Westduitse Christen-Democraten, de zgn. Negen in West-Europa en China. Niettemin blijven volgens Puja goede vooruitzichten voor ontspanning bestaan.

In de paragraaf gewijd aan de samenwerking met de andere socialistische landen, bracht Puja de ondergeschiktheid van het beleid aan dat van de SU aldus onder woorden: "de buitenlandse politiek van de SU is een kompas voor ons; we streven onverminderd naar een nauwe coördinatie van onze internationale

activiteit met die van de SU. Ook beschouwen we het als onze plicht om te protesteren tegen anti-Sovjet tendenzen in de internationale arena".

In een commentaar op de WP-meeting van april onderstreepte Puja de zinsnede dat "zolang de NAVO niet meewerkt aan de gelijktijdige opheffing van de twee militair-politieke blokken in Europa, het nodig zal zijn het defensie-potentieel van het WP te versterken en de samenwerking tussen de leden ervan te verbeteren".

(B-2)(Gr)

Commentaar: Ook deze verklaring toont aan dat in de landen van het WP op het moment steeds dezelfde thema's worden beklemtoond, zij het dat Roemenië op bepaalde punten een ander accent legt. Eveneens geeft deze verklaring een tamelijk volledige opsomming, wie in de ogen van de WP-landen tot de "vijanden van de détente" moeten worden gerekend.

5. Bulgarije

ienstgeheim

a. Bemiddelingsrol inzake een nieuwe wereldconferentie van CPn

De gesprekken die de Roemeense president en partijleider Ceausescu op 11 en 12 mei te Sofia met de Bulgaarse partijleider Zhivkov heeft gevoerd, hebben speculaties doen ontstaan over het doel ervan. Dit, omdat ze kort na het ééndaags bezoek van Zhivkov en de Bulgaarse premier Todorov op 8 mei aan Moskou plaatsvonden. Over het resultaat van de discussies is weinig bekend gemaakt, maar het fragmentarische en in vage bewoordingen gestelde communiqué suggereert, dat de twee leiders zich bijna uitsluitend gebogen hebben over vraagstukken die verband houden met de internationale communistische beweging in plaats van over economische vraagstukken, zoals aanvankelijk werd geopperd.

Het gezelschap van de twee partijleiders bestond vrijwel uitsluitend uit partijspecialisten op het gebied van de relaties tussen CPn en op het terrein van de buitenlandse politiek. Dit doet vermoeden dat de Sovjet leiders Zhivkov hebben gezocht de Roemeense bezwaren tegen het houden van een dgl. wereldconferentie weg te nemen, of, als dat niet mogelijk zou blijken, in ieder geval het Roemeense verzet tegen het bijwonen van een pan-Europese conferentie ter voorbereiding, te matigen. Zoals bekend verzet Roemenië zich tegen een mogelijke veroordeling van China. Ook de Sovjet these, dat een nieuwe wereldconferentie de kloof in de communistische beweging niet dieper zou maken en dat men niet moet wachten met het houden van een dergelijke conferentie voordat die kloof is gedicht, wordt door de Roemenen verworpen.

Zhivkov speelde een soortgelijke rol in 1966 toen de Sovjets, ter voorbereiding van de in 1969 te Moskou gehouden communistische wereldconferentie, een beroep op hem deden de Roemenen er toe te bewegen de voorbereidende Europese conferentie bij te wonen, die in 1967 in het Tsjechische Karlovy Vary werd gehouden. Zhivkov slaagde daar niet in en de meeting in Karlovy Vary werd door Roemenië (en Joegoslavië) geboycot. Wel woonden de Roemenen in 1969 de wereldconferentie bij, zij het niet zonder bedenkingen.

In verband met het mogelijke tot stand komen van een dergelijke wereldconferentie is verder van belang de op blz. 6 gerele-veerde rede van partijsecretaris Ponomarev. Hierin zei deze onder meer, dat sinds 1969 problemen zijn gerezen die "eenheid van actie" en "collectieve inspanningen" vereisen. Om dit te bereiken is de CP van de SU gereed om zich te scharen bij de pogingen die door andere CPn worden ondernomen om de "politieke en ideologische cohesie" van de beweging te versterken. Dit suggereert dat onderlinge onenigheid en oppositie de SU er van af houden, zich openlijk vast te leggen op een wereldconferentie die in 1975, na een eventueel voorafgaande Europese conferentie aan het eind van dit jaar, zou moeten worden gehouden.

(B-3)(R)(W)

Commentaar: Naar mag worden aangenomen beantwoorde het slotdocument van de in 1969 gehouden wereldconferentie op verscheidene punten niet aan de Sovjet verwachtingen. In dat document werd China niet direct genoemd en het bevatte evenmin een goedkeuring van de invasie van Tsjechoslowakije, de theorie van de "beperkte soevereiniteit" (de Brezhnev-doctrine) of de "voorhoede" rol van de CP van de SU. Desondanks ondertekenden 14 van de 75 op de conferentie vertegenwoordigde partijen dit document niet zonder voorbehoud. Tot deze groep behoorden o.a. de Roemeense, de Italiaanse, de Britse, de Noorse en de Spaanse partijen.

Het is nog niet duidelijk wat de SU in de huidige omstandigheden en met het oog op welke doeleinden, er toe brengt opnieuw een dgl. wereldconferentie te willen houden. Met de door Ponomarev gesignaleerde problemen en ontwikkelingen sinds 1969 wordt waarschijnlijk een aantal trends bedoeld, welke in de Oosteuropese pers als nieuw wordt voorgesteld. Zo wordt gezegd dat het machtsevenwicht in de wereld ten gunste van de socialistische landen is verschoven als gevolg van de beëindiging van de oorlog in Vietnam, de erkenning van de DDR, de

de versterking van Cuba's internationale positie en het geheel van overeenkomsten dat tussen socialistische en kapitalistische staten is gesloten, waardoor de internationale spanning is afgenomen. Voorts wordt betoogd dat het idee van de vreedzame coëxistentie tussen staten met een verschillend maatschappelijk systeem vrijwel universeel is aanvaard. Tenslotte wordt de economische en sociale crisis in het westen uitvoerig toegelicht. Hoewel het ineensstorten van het kapitalisme al veel vaker is voorspeld, wil men kennelijk de balans opmaken met het oog op de vraag in welke vorm en op welke wijze de détente-politiek moet worden voortgezet. Door op deze omstandigheden en op deze recente successen te wijzen zou de SU steun voor een wereldconferentie van enkele kleinere en op onderdelen dissidente, CPn kunnen winnen. Maar dan nog blijft het probleem-China bestaan, waarover evenals in 1969 het geval was, de meningen in het communistische kamp verdeeld blijven en dat de verlangde "eenheid van actie" en "ideologische cohesie" eerder lijkt te zullen verstoren dan nabij te brengen.

Dat dit strijdpunt-China de Oosteuropese partijen sterk blijft bezighouden, blijkt uit een commentaar in "Neues Deutschland" van 27 mei, waarin wordt gesteld dat "im strategischen Kalkül der aggressivsten Kreise der NATO die grossmachtchauvinistische und abenteuerliche Haltung der maoistischen Führung zweifellos einen beachtlichen Stellenwert" heeft. Als bewijs hiervoor wordt een uitspraak van de secretaris-generaal van de NATO in "The Times" aangehaald. Hij zou hebben gesteld dat "sich die chinesische Regierung der Nützlichkei der NATO zumindest 'sehr wohl bewusst' sei".

Deze Chinese houding wordt als een bedreiging gezien van de vredes- en ontspanningspolitiek van de socialistische landen, reden waarom volgens "Neues Deutschland" "die Auseinandersetzung mit der Ideologie und Praxis des Maoismus eine grundlegende Aufgabe" blijft.

nfdientieel

b. Het bezoek van de Roemeense minister van buitenlandse zaken

In het naar aanleiding van het bezoek van de Roemeense minister van buitenlandse zaken, Macovescu, op 24 mei uitgegeven communiqué wordt de wens tot uitdrukking gebracht, dat de 3e fase van de conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking (CEVS) op het hoogste niveau zal plaatsvinden.

Tevens wordt in dit communiqué de betekenis van het slotcommuniqué van het Politiek Consultatief Comité van het WP van 18 april onderstreept.

(B-2)(G)

Commentaar: Dat de succesvolle afsluiting van de CEVS - ondanks stagnatie in de besprekingen te Genève - in Oost-europese ogen op dit moment hoge prioriteit verdient, blijkt behalve uit dit communiqué, ook uit uitlatingen die van Oostduitse zijde werden gedaan bij het bezoek van de Finse minister van buitenlandse zaken, Karjalainen, eind mei aan de DDR. Voorts werd in een communiqué ter afsluiting van het bezoek van de Italiaanse minister van buitenlandse zaken, Moro, gesteld dat de CEVS zo snel mogelijk tot succes dient te leiden. Wat betreft het WP-communiqué moet in de eerste plaats worden opgemerkt, dat Roemenië op de bijeenkomst van het Politiek Consultatief Comité van het WP op 17 en 18 april aan een aantal eigen posities, zoals het recht om nationale zienswijzen naar voren te brengen, schijnt te hebben vastgehouden en dienovereenkomstig een eigen interpretatie aan dit slotdocument van deze meeting lijkt te geven. In dit verband moet in het licht van het onder

punt a besprokene ook worden gestipuleerd, dat in dit slotdocument niet over een wereldconferentie van CPn wordt gesproken, hetgeen in het verlengde ligt van de Roemeense stelling dat andere partijen niet mogen worden veroordeeld (China).

Het belang van het WP-document als leidraad voor het op elkaar afstemmen van de politiek van de Oosteuropese staten, blijkt eveneens uit opmerkingen van de Poolse delegatieleider Strulak op de MBFR-besprekingen te Wenen, waar hij namens het WP de betekenis ervan onderstreepte. Ditzelfde deed Brezhnev tijdens zijn ontmoeting met de Mongoolse premier Tsedenbal in Moskou, ter gelegenheid waarvan hij tevens verklaarde dat "de eenheid der socialistische landen noodzakelijk is voor het behoud van de vrede".

Hoofdstuk B: Economie

ienstgeheim

1. Tsjechoslowakije: economische ontwikkelinga. Inleiding

Sinds 1969 is Tsjechoslowakije een federale republiek, bestaande uit de Tsjechische Socialistische Republiek (78.863 km² en (per 13 dec 1972) 9.902.306 inwoners) en de Slowaakse Socialistische Republiek (49.014 km² en (per 13 dec 1972) 4.623.962 inwoners).

Om bestuurlijke redenen is het land verdeeld in 10 regionen (KRAJ) en twee autonome regionen: Praag en Bratislava, respectievelijk de hoofdstad van de Tsjechische en Slowaakse Republiek. Elke regio is onderverdeeld in districten (OKRES), waarvan er in totaal 112 zijn.

b. Natuurlijke hulpbronnen

Tsjechoslowakije is arm aan natuurlijke hulpbronnen.

(1) Landbouw

De grond in Bohemen en Moravië bestaat uit zware klei en is ongeschikt voor de verbouwing van granen. Aardappels en bieten zijn beter geschikt voor verbouwing. Slowakije is geschikt voor veeteelt. In de Donauvallei worden groenten en granen verbouwd. Er doen zich hier echter drainage problemen voor. In het algemeen gesproken kan men stellen dat de agrarische sector van Tsjechoslowakije onvoldoende produceert om in de binnenlandse behoefte te kunnen voorzien.

(2) Energie

Tsjechoslowakije is rijk aan kolen en bruinkool welke de basis vormden voor de Tsjechische industrialisatie in de 19e eeuw. Er zijn geen hydrocarbonaten, terwijl de hydro-electrische energie-mogelijkheden ten volle benut zijn. De hydro-electrische energie output bedroeg in 1972 2.810 m KWH; de totale output bedroeg 51.402 m KWH.

(3) Ertsen en mineralen (zie Bijlage 1)

Mineralen, waaronder klei, zandsoorten, zouten en kalk, komen in voldoende mate voor. Ertsen, m.n. ijzererts en bauxiet, komen in onvoldoende mate voor. Tsjechoslowakije

is in het bezit van voorraden aan pyriet, tungsteen, tin, lood en strategische metalen als germanium, wolfraam en uranium. De beschikbare voorraden zijn echter onvoldoende groot om in de binnenlandse behoefte te voorzien (uitgezonderd uranium).

c. Bevolking

De totale bevolking van Tsjechoslowakije bedroeg op 13 december 1972 14.526.268 man, waaronder 7.451.842 vrouwen.

De stedelijke bevolking groeide van 51% in 1950 tot 63% in 1970. Het aantal inwoners van de grote steden bleef echter redelijk constant. Mensen die het platteland verlieten vestigden zich voornamelijk in oude stadjes of in nieuwe stedelijke centra.

Etnische verdeling van de bevolking:

Tsjechen	9.405 duizend	66,0%
Slowaken	4.294	27,9%
Hongaren	582	3,9%
Ukrajners en Russen	59	0,4%
Polen	68	0,5%
Duitsers	80	1,0%
Anderen (vnl zigeuners)	38	0,3%

De Tsjechoslowaakse economie kampt met een tekort aan mankracht. De totale arbeidsmacht bedroeg in 1972 8.677.000 (zie Bijlage 2) inbegrepen echter 60.000 mensen die gepensioneerd zijn.

Het percentage vrouwen dat deel neemt aan het arbeidsproces is continu gestegen. In 1960 bedroeg dit percentage 42,8%; in 1972 47,4%.

d. Economische ontwikkeling

In 1948, toen de communisten de macht in Tsjechoslowakije overnamen, was dit land een ontwikkelde geïndustrialiseerde samenleving, dit in tegenstelling tot de andere Oosteuropese landen. Met name Bohemen en Moravië waren hoog geïndustrialiseerd. De structuur van de Tsjechoslowaakse economie kan met die van Groot-Brittannië en Japan vergeleken worden, in zoverre dat de economie voornamelijk gebaseerd is op de productie van eindproducten en geavanceerde goederen.

Het vertrek van de Sudeten-Duitsers na 1945 betekende een zware slag voor de Tsjechische economie, aangezien dit een verlies van geschoolde industriële arbeiders inhield. Bovendien ging het regime in 1948 over tot nationalisatie en socialisatie van het economische leven. Naar Sovjet voorbeeld kwam de nadruk te liggen op de ontwikkeling van Sector A (productiemiddelen) en in het bijzonder op de staalindustrie. Dit systeem is ongeschikt voor een industrieel ontwikkeld land als Tsjechoslowakije dat gespecialiseerd was in de productie van eindproducten.

Na een kortstondige liberalisering van het economisch leven in 1968 kwam in 1969 Husak aan de macht, hetgeen een terugkeer betekende naar economische en ideologische orthodoxie. Het vijfde vijfjarenplan (1971 - 1975) hield echter rekening met de fouten uit het verleden en poogt de weg vrij te maken voor specialisering en integratie van de Tsjechoslowaakse economie binnen de Comecon. De nadruk kwam voorts te liggen op de verbetering van de levensstandaard en een heroriëntatie binnen de industriële sector. Het plan 1971 - 1975 toonde een groot realiteitsbesef en tot nu toe zijn de gestelde doeleinden in het algemeen gerealiseerd.

e. Economische organisatie

De grondwet van Tsjechoslowakije geeft aan de communistische partij een leidende rol welke niet alleen tot uiting komt in de besluitvorming aangaande belangrijke zaken, maar ook tot in detail. In de praktijk zijn de partijleiders ook de hoofden van de uitvoerende organen, zodat beleidsconflicten vrijwel uitblijven. Over het algemeen is de economie in Tsjechoslowakije georganiseerd naar Sovjet model. Centraal staan hierbij de federale en nationale ministeries.

De basisproductie-eenheden vormen de ondernemingen welke gegroepeerd zijn tot "trusts". "Trusts" die in dezelfde productiesectoren zitten, vormen "afdelingen". Op het niveau van de "trust" en de "afdeling" is er sprake van een zekere autonomie t.a.v. productie, investeringen en arbeidspolitiek.

De werknemers, die werken op basis van een arbeidscontract, moeten allen lid zijn van de enige vakbond "de Revolutionaire Vakbonds Beweging".

- De landbouwsector is ook georganiseerd volgens Sovjet model.
- De staatssector wordt gevormd door landbouwbedrijven met aan het hoofd een directeur en verder betaalde werknemers, te vergelijken met Sovchozen.
 - De coöperatieve sector is vergelijkbaar met de kolchozen. Het land behoort echter legaal tot de coöperatie.
 - De privé sector is klein en komt vooral voor in bergachtige gebieden, waar de samenvoeging van landbouwbedrijfjes onmogelijk was.
 - Machine- en tractorenstations, welke werken als industriële ondernemingen, verhuren landbouwwerktuigen aan de staats- en coöperatieve bedrijven, terwijl ze voorts voor het onderhoud zorgen.

f. Het vijfjarenplan 1971 - 1975

Tijdens het 14e partijcongres van de Tsjechoslowaakse communistische partij werden de doelstellingen van het vijfde vijfjarenplan 1971 - 1975 vastgesteld. Men heeft getracht realistisch te zijn en is uitgegaan van de verkregen resultaten in 1970. In het plan worden uitdrukkelijk de volgende doelstellingen genoemd: verbetering van de levensstandaard; integratie binnen de Comecon; bijdragen aan de economische groei binnen het socialistische kamp.

g. Planresultaten (jaarlijks groeipercentage)

	Netto Nationaal Product	Industriële Output	Landbouw Output	Bouwnijverheid	Privé consumptie	Investeringen	Export	Import
971/1975 plan	5,1	6,0	2,5	6,7	5,0	6,2-6,5	6,3	9,6-7,0
971 plan	5,2	5,9	4,1	8,5	6,0	4,3-5,5	6,8-7,2	9,2-10,5
971 resultaat	5,2	6,9	2,8	9,6-9,7	5,0	7,2-7,4	9,9	8,7
972 plan	5,0	5,3	5,0	7,0	6,2	5,0	5,7	8,4
972 resultaat	5,5-5,8	6,4	3,6	9,4	5,5	8,3	5,9	4,6
973 plan	5,1-5,3	5,8	4,3	3,8-4,0	5,0-5,3	6,8	9,4	9,4
973 resultaat	5,2	5,8	3,8	7,5	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.

Het plan was niet te ambitieus. Problemen deden zich echter in twee sectoren voor:

(1) De bouwnijverheid.

De Tsjechoslowaakse technologie heeft nog problemen met de realisering van projecten boven de 1,5 miljoen Kcs. Een aantal projecten is in de ijskast gezet, terwijl ook Sovjet assistentie is aangevraagd voor bepaalde projecten.

(2) De kwaliteit van consumptiegoederen.

De consument in Tsjechoslowakije stelt de laatste jaren hogere eisen t.a.v. de kwaliteit van consumptiegoederen. Problemen doen zich met name voor in de sector duurzame consumptiegoederen.

Zie verder Bijlage 3 voor een algemeen overzicht van het Vijfjarenplan 1971 - 1975.

h. Buitenlandse handel (zie Bijlagen 4, 5, 6, 7 en 8)

De buitenlandse handel van Tsjechoslowakije maakt 20% deel uit van het sociale product (te vergelijken met het westerse nationaal product). De buitenlandse handel per hoofd van de bevolking bedroeg in: 1969 \$ 458,
1970 \$ 517,
1971 \$ 565.

De handelsbalans van Tsjechoslowakije geeft traditioneel een positief beeld te zien. De werkelijkheid is echter minder rooskleurig. De handelsbalans tussen Tsjechoslowakije en de socialistische landen is weliswaar sinds jaren positief, maar aangezien de valuta van de socialistische landen niet convertibel is, levert dit Tsjechoslowakije geen harde valuta op.

i. De handelsbalans

1: in miljoenen valuta kronen (sep.1973 1 valuta kroon = 0,17 dollar)

2: in miljoenen US dollars

	1969		1970		1971		1972	
	1	2	1	2	1	2	1	2
Totaal	+182	+ 31	+700	+120	+1,225	+208	+1.676	+285
Soc.landen	-578	- 98	+826	+141	+1.039	+176	+1.568	+265
Kap.landen	-123	- 21	-959	-162	-1.052	-179	- 809	-138
Ontw.landen	+883	+150	+833	+142	+1.238	+210	+ 917	+156
Niet-soc.landen Totaal	+760	+130	-126	- 20	+ 186	+ 31	+ 108	+ 18

Verschillen tussen totaal en afzonderlijke posten in US-dollar kolom te danken aan afronding bij omrekening van koersen. De positieve handelsbalans welke Tsjechoslowakije heeft met de niet-socialistische landen, is te danken aan de grote overschotten die het land heeft in haar transacties met de ontwikkelingslanden.

Welke invloed de hogere olieprijsen op de Tsjechische handelsbalans zal hebben dient te worden afgewacht.

70% van de Tsjechoslowaakse handel wordt met de Comecon gevoerd, met name met de Sovjet-Unie (30%).

Binnen het kader van de "internationale socialistische verdeling van arbeid" is Tsjechoslowakije partner in bilaterale en multilaterale overeenkomsten tussen de Comecon-landen onderling welke betrekking hebben op vrijwel het gehele scala van de industriële productie. Vooral de samenwerking met de DDR is in de laatste jaren toegenomen.

Tsjechoslowakije heeft ook een eigen wapenproductie (zie Maandoverzicht januari 1974 en Bijlage 7).

Het vijfjarenplan 1971-1975 voorziet in een toename van de Tsjechoslowaakse handel met de socialistische landen met 43%.

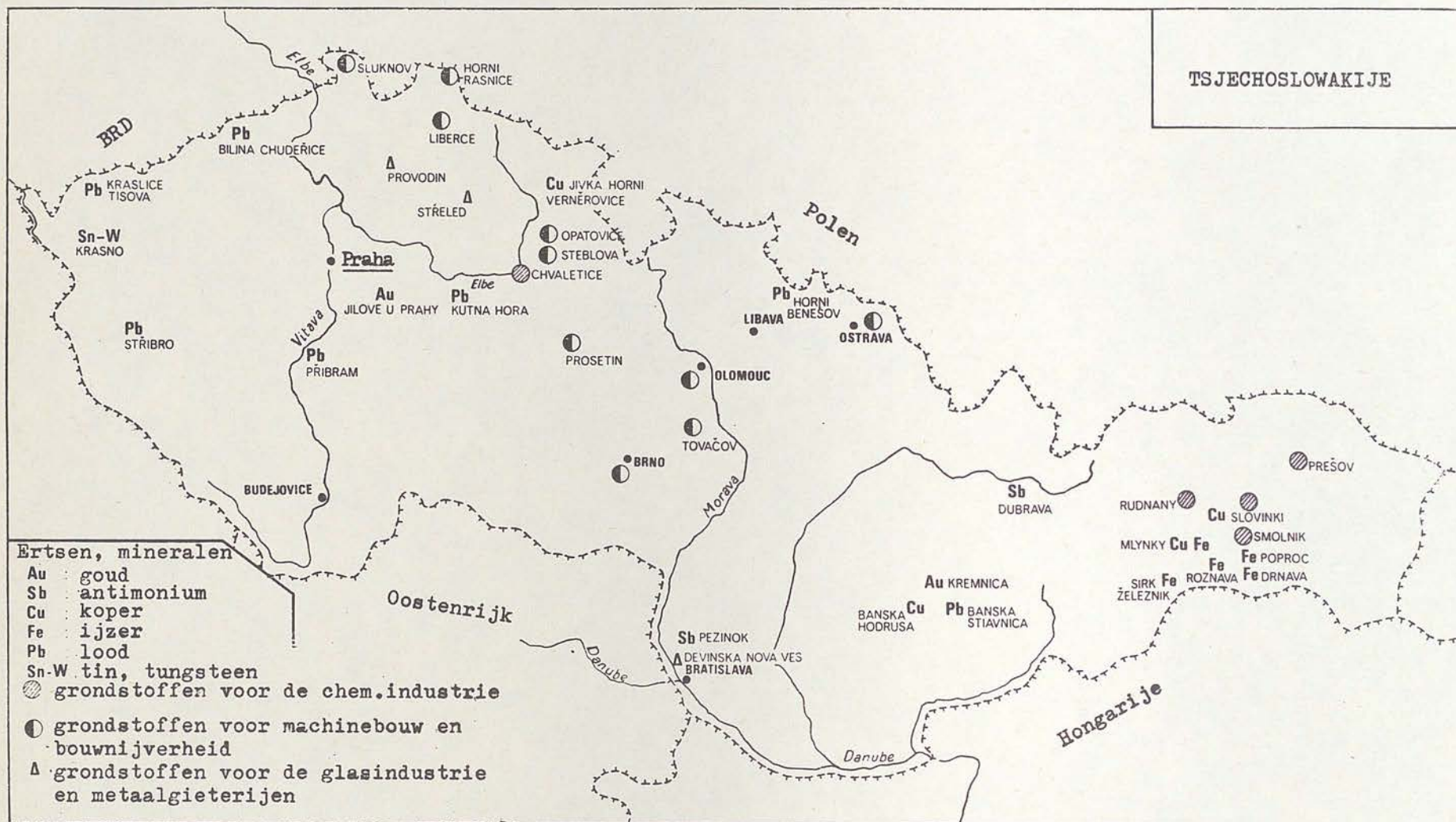
In 1975 moet de handel met het socialistische blok 73,6% van de totale Tsjechoslowaakse handel bedragen, tegen 71,3% in 1972.

j. Conclusies

Autarkie op economisch gebied is voor Tsjechoslowakije een onmogelijke zaak. Tsjechoslowakije is voor een groot deel van haar economische ontwikkeling afhankelijk van haar buitenlandse handel. Sinds 1968 is het land politiek sterk afhankelijk van de Sovjet-Unie, hetgeen economische experimenten à la Hongarije zeer onwaarschijnlijk maakt in de eerstkomende jaren. De levensstandaard van Tsjechoslowakije is ongeveer vergelijkbaar met die in de DDR (één van de hoogste van alle communistische landen).

Tsjechoslowakije kampt met een tekort aan mankracht. Economische groei is daarom vooral afhankelijk van vergroting van de arbeidsproductiviteit welke momenteel laag is. Verbetering van management technieken en modernisering van de industrie moet hier uitkomst bieden. Binnen de Comecon speelt Tsjechoslowakije een grote rol, vooral als leverancier van machinerieën, automobielen, textielproducten, etc.

OVERZICHTSKAART VAN ERTSEN EN MINERALEN

BIJLAGE 2ARBEIDSPOTENTIEEL EN INZET (per duizend)

	<u>1965</u>	<u>1971</u>	<u>1972</u>
A. Totaal arbeidspotentieel (I + II)	8.356	8.610	8.677
I Bevolking van werk-leeftijd	7.725	7.989	8.071
II Oudere werknemers	631	621	606
<hr/>			
B. Inzet arbeidspotentieel			
I + II + III	8.356	8.610	8.677
I In nat.economie	6.477	7.115	7.179
1. Productieve sectoren	5.170	5.552	5.596
Industrie	2.480	2.694	2.758
Bouw	521	624	639
Landbouw	1.262	1.167	1.097
Bosbouw	104	103	99
Transport	192	218	221
Telecommunicatie	43	52	52
Aanvoer techn uitrusting	49	57	58
Handel en "cartering"	460	568	595
Aankoop agrarische prod	38	43	47
Anderen	21	26	30
2. Niet-productieve sector	1.307	1.563	1.583
Transport	140	157	154
Telecommunicatie	43	52	52
Wetenschap	148	166	167
Diensten	135	169	151
Huisvesting	60	77	81
Gezondheidszorg en sociaal welzijn	215	284	295
Onderwijs, cultuur	380	432	459
Bestuur en rechterlijke macht	112	134	138
Financiën, verzekeringen	34	36	36
Sociale organisaties	23	33	24
Anderen	17	23	26
II Studenten, leerlingen	832	823	818
1. Hoger onderwijs	483	490	482
2. Leerlingen	349	333	336
III Anderen, incl de werknemers buiten de gesocialiseerde sector	1.047	672	680

(Bron: "Statisticka Rocenka" 1973)

BIJLAGE 3TSJECHOSLOWAKIJE: VIJFJARENPLAN 1971 - 1975

		<u>1970</u>	<u>1975</u>
Industriële productie (1948 = 100)		666	892-905
waarvan:			
chemisch (%)		7,1	8,5
bouwkunde, machinebouw (%)		28,9	31,1
<u>Output:</u>			
electrische energie	miljard KWH	45,1	62-63
kolen	miljoen ton	28	28
bruinkool	" "	78	88
staal	" "	11,4	14
gewalste metalen	" "	7,9	7,9
buizen	" "	1,1	1,3-1,4
tractoren	per 1000	18,4	35
auto's	"	142,8	n.b.
lorries	"	24,4	n.b.
machine onderdelen	"	85	125
cement	miljoen ton	7	8,5
synthetische fibers	" "	30	60
geraf.olie	" "	9,5	17-18
plastic	1000 ton	245	500
banden	miljoen	2,5	4,2
papier etc	1000 ton	825	1.200
cellulose	"	n.b.	735
<u>Landbouw output:</u>			
totaal	miljard Kcs	320.3	363,7
granen	miljoen ton	34,9	41-42
slachtvee	1000 ton	5.116	4.926
pluimvee	"	385	634
melk	miljard liter	17	20,8
eieren	miljard	8,5	10,1
investeringen	miljard Kcs	43,2	52,2

BIJLAGE 3, blad 2

De jaarlijkse productie van de volgende goederen is geplanned op:

Rijdend materieel: 190 elektrische locomotieven (149 in 1970)
 1.000 diesel locomotieven (n.b. in 1970)
 100 spoorwagons (n.b. in 1970)

Voertuigen 60.000 lorries (24.462 in 1970)
 10.000 bussen (2.602 in 1970)

430.000 nieuwe telefoonaansluitingen moeten worden gerealiseerd
 (in 1970 waren er 2.003.000 aansluitingen waarvan 1.899.000 op het
 automatische net) plus 21 televisie relay stations.

De investeringen in deze vijf jaar zullen 520 miljard Kcs bedragen.

Lonen en inkomens

		<u>1970</u>	<u>1975</u>
gemiddeld maandelijks			
inkomen	Kronen	1.938	2.380
loonfonds	miljard Kcs	148,2	178,2
kleinhandel	" "	163	210,3
auto verkoop	per eenheid	79.904	120.000
bouwmateriaal	miljard Kcs	4.689	7.033
vlees per hoofd van			
de bevolking	kilogram	72	78
huizen per jaar	per eenheid	87.840	100.000
Bruto Nationaal Inkomen			
(excl. de Diensten)	zal met 400 miljard Kcs toenemen tot		
	1.800 miljard Kcs		

Buitenlandse handel

	<u>1948</u>	<u>1970</u>	<u>1975</u>
totaal	100	522	710-720
socialistische landen	100	921,2	1.317-1.336
kapitalistische landen	100	259,4	310-315
aandeel socialistische landen in totaal	39,7%	70%	73,6%

BIJLAGE 4TSJECHOSLOWAKIJE: BUITENLANDSE HANDEL

(volume, miljarden US \$)

Jaarlijkse groeivoet

	Totaal	Groei %	Import	Groei %	Export	Groei %
1960	4,56		2,21		2,35	
1970	9,15		4,52		4,65	
1971	10,00	+ 9,4	4,90	+ 8,7	5,1	+ 10,0
1972	10,75	+ 7,5	5,25	+ 7,2	5,55	+ 7,8
1973	12	+ 12	6	+ 14	6	+ 8,1
(geschat)						

BIJLAGE 5GEOGRAFISCHE VERDELING VAN DE TSJECHOSLOWAAKSE BUITENLANDSE HANDEL

1. in miljoenen Kcs

2. in miljoenen US \$

TOTAAL

	social. lnd			kapital. lnd			ontw. lnd		
	1	2	%	1	2	%	1	2	%
1960	19.357	3.303	71,9	4.793	815	17,8	2.814	479	10,3
1970	37.750	6.421	70	12.069	2.050	22,5	4.091	694	7,5
1971	41.181	6.998	70	13.240	2.244	22,4	4.544	770	7,6
1972	45.280	7.665	71,3	13.565	2.306	21,4	4.655	792	7,3

IMPORT

1960	9.316	1.590	71	2.477	421	19	1.279	217	10
1970	18.462	3.140	69,4	6.514	1.106	24,4	1.629	276	6,2
1971	20.071	3.411	69,9	7.146	1.203	24,6	1.653	280	5,5
1972	21.856	3.700	70,3	7.187	1.222	23,2	1.869	318	6,5

EXPORT

1960	10.041	1.713	73	2.316	394	16,5	1.535	262	10,5
1970	19.288	3.281	70,5	5.555	5.944	20,5	2.462	418	9
1971	21.110	3.587	70	6.094	1.041	20,3	2.891	490	9,7
1972	23.424	3.965	71,9	6.378	1.084	19,6	2.786	474	8,5

BIJLAGE 6EXPORT EN IMPORT NAAR PRODUCTIEGOEDEREN

		Export %	Import %	Balans Miljoen \$
Machines en uitrustingen	1960	45,1	21,6	
	1970	50,2	33,3	+ 820
	1971	49,6	33,1	+ 910
	1972	49,4	33,8	+ 955
Grond- en brandstoffen	1960	29,2	52,8	-
	1970	29,4	43,1	- 585
	1971	28,1	44,6	- 745
	1972	27,6	54,2	- 840
Veeteelt	1960	0,1	0,1	-
	1970	0,1	0,3	- 7,5
	1971	0,1	0,2	- 5,1
	1972	0,2	0,2	- 1,7
Voedselproducten	1960	5,2	22,1	-
	1970	3,8	14,8	+ 385
	1971	4,2	14,3	+ 535
	1972	4,1	13	+ 625
Bier	1960	20,7	3,4	
	1970	16,5	8,5	
	1971	18	7,8	
	1972	18,7	7,8	

BIJLAGE 7TSJECHOSLOWAAKSE HANDEL IN WAPENS

in miljoenen US \$

<u>Jaar</u>	<u>Export</u>	<u>Import</u>
1961	43	79
1962	58	82
1963	70	84
1964	127	137
1965	161	123
1966	172	100
1967	200	96
1968	77	82
1969	109	82
1970	109	82
1971	122	82
Totaal:	1.248	1.029

BIJLAGE 8HANDEL TUSSEN TSJECHOSLOWAKIJE EN DE SOVJET-UNIE

	TOTAAL			EXPORT		IMPORT	
	m.\$	groei %	% totale handel	m.\$	%	m.\$	%
1960	1.575			805	34,1	770	34,7
1970	2.970	+ 9,1	32,4	1.490	32,2	1.480	32,7
1971	3.280	+10	32,9	1.620	31,7	1.660	33,9
1972	3.500	+ 6,4	32,4	1.790	32	1.710	32,5
1973 (protocol)	3.790	+ 8,3					

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Samenvatting

Het aandeel van het luchttransport bij de halfjaarlijkse troepenrotatie is verdubbeld.

Aansluitend aan de troepenrotatie is op laag niveau een aanvang gemaakt met de opleiding.

In Tsjechoslowakije en mogelijk eveneens in Hongarije is een WP-CPX gehouden, waaraan Tsjechoslowaakse, Sovjet en Hongaarse troepen deelnamen. Tijdens deze oefening werden nucleaire omstandigheden nagebootst.

De artillerie van het mechreg wordt mogelijk uitgebreid van een houwitserbatterij à 6 stukken naar een houwitserafdeling à 18 stukken.

De GSVG beschikt thans over ca. 4200 T-62 tanks; d.w.z. dat bijna $\frac{3}{4}$ van het organieke tankbestand in de GSVG-divisies uit de T-62 bestaat.

eheim

Geheim

2. Activiteitena. Algemeen

De afgelopen maand stond in het teken van de halfjaarlijkse personeelwisseling, waarbij door de Sovjets op uitgebreider schaal dan tot nu toe, gebruik werd gemaakt van luchttransport.

Aansluitend aan de personeelwisseling werd een aanvang gemaakt met de basisopleiding en onderdeelopleiding op laag niveau.

b. Tsjechoslowakije

Na voorbereidingen vanaf 10 mei werd op 15 mei aangevangen met een commandostafoefening met beperkte troependeelname, uitgevoerd door het Tsjechoslowaakse ZW-Front. Meerdere aanwijzingen duiden op deelname door Sovjets en Hongaren, waarschijnlijk op stafniveau. Tenminste een deel van de oefening eindigde op 23 mei. Tot 28 mei werden nog activiteiten waargenomen welke waarschijnlijk verband hielden met deze oefening. Vooralsnog ontbreken voldoende gegevens betreffende het verloop en de omvang van de oefening, wel werd vastgesteld dat nucleaire omstandigheden werden nagebootst.

Waarschijnlijk werden fragmenten in de vorm van demonstraties uitgevoerd op de oefenterreinen Jince (VR 21) en Doupov (UR 66). Op grond van meerdere aanwijzingen wordt aangenomen dat een gedeelte van de oefening werd bijgewoond door de opperbevelhebber en de chef staf van de Verenigde Strijdkrachten en de ministers van defensie en chefs van de generale staven van Tsjechoslowakije en Hongarije. Zwakke aanwijzingen duiden erop dat een gedeelte van de oefening zich afspeelde op Hongaars grondgebied.

Rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat hier sprake was van voorbereidingen c.q. vóóroefenen van een later te houden Warschaupaktoefening in dit gebied.

c. Aanstaande genie-oefeningen in Tsjechoslowaaks/Hongaars grensgebied

Gedurende een aantal dagen in juni en mogelijk ook in juli a.s. is de Donau in de omgeving van Komarno in het Tsjechoslowaaks/Hongaars grensgebied voor scheepvaartverkeer gesloten.

(B-2)

Opmerking: Gezien de ervaringen van de voorafgaande jaren vinden in genoemde periode in dit gebied brugslagoefeningen plaats, waaraan wordt deelgenomen door genie-eenheden van meerdere Warschaupaktlanden.

3. Oorlogsvoorbereiding

Geheim

a. Polen

(1) Operatiebevelen

Iedere staf van een Militair District en iedere divisiestaf beschikt over verzegelde operatiebevelen die pas mogen worden geopend en van kracht worden na ontvangst van alarmeringsorders. In deze operatiebevelen wordt o.a. aangegeven welke reservisten eventueel moeten worden gemobiliseerd, welke frequenties moeten worden gebruikt en welke opmarswegen ter beschikking staan. Eveneens is bijgevoegd een kaart waarop de routes staan aangegeven voor verplaatsing naar de verzamelgebieden.

(2) Pools front

(a) Het Hoofddirectoraat Opleidingen van de Poolse Generale Staf vormt de kern van het in oorlogstijd te vormen hoofdkwartier van het Noordelijk Front dat deel uitmaakt van het "Theater-West Europa". Het front zal optreden tegen de N-flank van de NAVO Centrale Sector. Het front hoofdkwartier is mobiel; de staf van dit front heeft de beschikking over commandovoertuigen en aanhangwagens en maakt geen gebruik van vaste commandoposten.

(b) De Poolse divisies afkomstig uit MD-Pommeren zullen in oorlogstijd worden ingezet tegen Denemarken. De operatie, die zal worden uitgevoerd onder leiding van een Poolse frontcommandant, zal worden gesteund door 7 Zeeldiv en delen van 6 Lldiv. Extra steun door Sovjet marine, marine-infanterie en luchtlandingstroepen is niet uitgesloten. De Sovjet-Unie zal in ieder geval transportsteun verlenen. Verwacht wordt dat de Poolse strijdkrachten in de toekomst de beschikking zullen krijgen over voldoende transportmiddelen voor het zelfstandig uitvoeren van deze operatie. De aanval zal via het noordelijk deel van West-Duitsland plaats vinden, terwijl tegelijkertijd amfibische operaties zullen worden uitgevoerd tegen Deense

eilanden in de Oostzee en tegen de Deense oostkust. De operatie kan zowel nucleair als conventioneel worden uitgevoerd. Als opmarssnelheid, zelfs onder conventionele omstandigheden, wordt 60 km per dag aangehouden. De gehele operatie tegen Denemarken zal 10 dagen in beslag nemen.

Commentaar: Er is reeds gedurende enige jaren sprake van het bestaan van een zelfstandig Pools front, ook wel "kustfront" genaamd. De mogelijkheid wordt niet uitgesloten geacht, dat het gebied waartegen dit front zal optreden zich zal uitstrekken tot Noord-Nederland, waarbij het doel van de operatie onder meer is het ontzeggen van havens en havenfaciliteiten aan de NAVO-strijdkrachten in dit gebied. Het optreden van het Poolse front dient ter ondersteuning van het optreden tegen de NAVO Centrale Sector.

Confidentieel

4. Hongarije/YuGV

De YuGV (de Sovjet strijdkrachten in Hongarije) zijn lange tijd beschouwd als de minst moderne en minst efficiënte van de Sovjet strijdkrachten buiten de Sovjet-Unie. Dit is echter niet juist. Sinds 1956 bestaat de YuGV uit twee gemechaniseerde en 2 tankdivisies met ondersteunende eenheden. De modernisering van de YuGV blijkt met ongeveer dezelfde snelheid te zijn gegaan als die van de GSVG, waarbij nieuw materieel 3-6 maanden later in de YuGV dan in de GSVG werd waargenomen.

Dit geldt voor bijvoorbeeld SA-6 en SA-7 luchtdoelraketten, de T-62 tanks en de BMP-gevechtsvoertuigen. Ook het verschijnsel van vergrote tankbataljons in de gemechaniseerde regimenten doet zich voor bij de YuGV.

Volgens berichten uit goed ingelichte bron houden de eenheden der YuGV altijd tenminste 90% van hun gevechtsvoertuigen operationeel. Zodra het percentage daar beneden komt, worden aanvullingen gezonden uit de divisie-depots. Dit blijft echter vooralsnog een onbevestigd gegeven, daar dit systeem nog niet elders waargenomen is.

De Sovjet soldaat zou 18 maanden in de YuGV blijven met een verlofperiode van één maand (uit en thuis). Wellicht is dit een algemene procedure, want ook bij de GSVG zijn dienstplichtigen (die een meer uitgebreide opleiding krijgen) slechts 18 maanden "bij de troep". Omgang met de Hongaarse burgerbevolking alsmede het dragen van burgerkleding is hen verboden; evenals bij de GSVG, kan alleen in groepen onder geleide van een officier of onderofficier de kazerne worden verlaten voor "ontspanning". Onderhoud wordt vrij algemeen op zondagen gedaan. Sport wordt zeer gepropageerd; een goed identificatiemiddel voor de "nationaliteit" van een kazerne is de aanwezigheid van basketbalvelden bij de Sovjet kazernes.

Als conclusie mag worden gesteld dat de YuGV zeker niet als een "tweederangs" groep van strijdkrachten kan worden beschouwd.

5. Organisatiea. GSVG

(1) Artillerie

In februari 1974 werd op het oefenterrein Letzlinger Heide een grote concentratie van Sovjet artillerie waargenomen, waaronder:

- 140 x 130 mm kanonnen,
- 12 x FROG-7 lanceerinrichtingen,
- 36 meervoudige raketwerpers.

(B-3)(R)

Commentaar: Voor wat betreft de 130 mm betekent dit, dat nagenoeg alle vuurmonden van dit kaliber uit de gehele GSVG verzameld waren. Tenminste drie FROG-afdelingen en twee meervoudige raketwerpereenheden waren eveneens aanwezig. Het is niet duidelijk wat de reden was voor het verzamelen van de artillerie. Een mogelijke reden zou kunnen zijn, het testen van een centrale inzet van een groot aantal artillerie-eenheden in het raam van schietoefeningen.

(2) Mechreg

- (a) In 1974 zal de houwitserbatterij in de mechreg uitgebreid worden tot een houwitserafdeling à 18 stukken.

(F-6)(R)

- (b) Medio maart 1974 werd een colonne waargenomen van ruim 300 diverse voertuigen. De colonne was vermoedelijk van 19 Mechreg/19 Mechdiv. Er werden o.a. 18 x 122 mm houwitser D-30 meegevoerd.

(B-3)(R)

Commentaar: Een uitbreiding van 6 naar 18 houwitser in de mechreg betekent een belangrijke versterking van het artilleriepotentieel van de mechreg en maakt de mechreg minder afhankelijk van steun door de divisie-artillerie. Of de uitbreiding algemeen zal zijn, kan nog niet worden beoordeeld.

Confidentieel

b. Oost-Duitsland/Grenstroepen

De erenaam "Egon SCHULTZ" is op 16 februari 1974 verleend aan de onderofficiersschool der grenstroepen te Perleberg. De desbetreffende order van het ministerie van defensie werd voorgelezen door lntgen Peter, C-Grenstroepen.

De schoolcommandant, kol Rothe, sprak een dankwoord.

(Pers) feb 74

Commentaar: Hieruit blijkt duidelijk de subordinitie van de grenstroepen aan het ministerie van defensie, waarmede de veronderstelling in maandoverzicht 1/74 onjuist is gebleken.

De naamsverandering van "Grenstroepen der NVA" in "Grenstroepen der DDR" heeft dus geen verandering in de subordinitie meegebracht.

c. Tsjechoslowakije/Grenstroepen

In december 1973 werden aan de grens met de BRD in de omgeving van Cheb meerdere grenspatrouilles waargenomen die zich te paard verplaatsten.

In februari 1974 werden op het station van Cheb (UR 1251) door Sovjet soldaten twee goederenwagons ontladen. De lading bestond uit paarden.

Commentaar: Het feit dat de wagons op die plaats door Sovjets werden ontladen wijst erop dat het hier mogelijk een transport uit de Sovjet-Unie betrof, bestemd voor de de Tsjechoslowaakse grenseenheden, aangezien de dichtstbij gelegen Sovjet eenheid hemelsbreed ca. 150 km van Cheb verwijderd ligt. Paarden zijn in deze zeer dicht beboste streek natuurlijk wel goed bruikbaar voor patrouillegang.

6. Materieel

Geheim

a. Lichte tank M-1970 - BMD

Op grond van evaluatie van de thans bekend zijnde technische gegevens en de Sovjet benaming BMD (Boevaya Mashina Desantnaya) van het op de BMP gelijkende voertuig, tot nu toe bekend als lichte tank M-1970, wordt aangenomen dat dit voertuig als gevechtsvoertuig zal worden ingezet. Aangenomen wordt dat dit voertuig zal worden ingedeeld bij luchtlandings-eenheden. Een eventuele indeling in een later stadium bij verkennings-eenheden en marine-infanterie wordt niet uitgesloten geacht.

b. T-62 tanks

Geheim

In eerdere overzichten werd aangenomen dat de GSVG aan het eind van het jaar 1973 beschikte over ca. 3600 T-62 tanks, ingedeeld voornamelijk bij de tankdivisies, waarmede dus ongeveer 60% van het organieke tankbestand van de divisies uit de moderne T-62 bestond.

Volgens nog onbevestigde gegevens is dat aantal te laag. Daar vooral in de tweede helft van 1973 een snelle toevoer van T-62 tanks aan de tankeenheden der gemechaniseerde divisies werd waargenomen, zouden de tankdivisies nu nagenoeg volledig met de T-62 zijn uitgerust.

27 van de 60 tankbataljons die in de gemechaniseerde divisies aanwezig zijn, zouden reeds geheel met de T-62 zijn uitgerust; bij de overigen zou die uitrusting aan de gang zijn met dien verstande, dat de drie gemechaniseerde divisies van 20 Garde Leger niet bij deze modernisering zouden zijn betrokken. Dit houdt in dat het totale aantal T-62 tanks in de divisies der GSVG bedraagt:

10 x 326 van de tankdivisies	=	3260
900 uit bovengenoemde tankbats	=	<u>900</u>
		4160,

waaruit volgt dat ca. 70% van het organieke tankbestand in de divisies der GSVG uit T-62s zou bestaan.

Commentaar: Bron heeft geen rekening gehouden met het onlangs aan de organisatie der gemechaniseerde divisies toegevoegde zelfstandige tankbataljon, waardoor in

de tien gemechaniseerde divisies der GSVG 70 in plaats van 60 middelbare tankbataljons aanwezig zijn. Op de berekening van het aantal en aandeel van de T-62s heeft dit verder geen invloed. Een aantal van 4200 T-62s in de divisies der GSVG is nu, eind april 1974, aannemelijk, doch nog niet bevestigd. Hiermede lijkt het einde in zicht van de invoer van die tank in de GSVG, daar niet wordt aangenomen dat het gehele bestand uit T-62s zal gaan bestaan.

Verdere invoer zal mogelijk ten goede komen aan de NVA, waar tot nu toe slechts zeer geringe aantallen zijn waargenomen, maar waar wel de voorbereiding voor invoering, o.a. instructieteams, werd signaleerd.

Geheim

c. Joegoslavië

In het eerste kwartaal van 1974 werd de invoer van materieel waargenomen via de spoorlijn Debrecen - Kelebia (CS 9218) waar de transporten Joegoslavisch gebied bereikten. De treinen werden geëscorteerd door Sovjet militair spoorwegpersoneel en op Joegoslavisch gebied geïnspecteerd door een Joegoslavische militaire commissie.

Het volgende materieel werd waargenomen:

- 92 x T-62 tanks
- 34 x PT-76 lichte tanks
- 34 x BTR-60PB gevechtsvoertuigen
- 30 x T-10M zware tanks
- 12 bergingsvoertuigen
- 24 x BM-21 meervoudige raketwerpers
- 20 x BMP gevechtsvoertuigen

(F-6)(G)

Commentaar: De inspectie door Joegoslavische militairen maakt het zeer waarschijnlijk dat het materieel voor de Joegoslavische strijdkrachten is bestemd en niet voor evt. doorvoer. Indien deze aanname juist is, dan is er sprake van een aanzienlijke versterking met modern materieel, waarbij Joegoslavië dan blijkbaar voorrang geniet boven de NSWP-landen.

GEHEIM

7. Troepenrotatie

a. Sovjet-Unie

De personeelwisseling (rotatie) van dienstplichtig personeel naar de vier groepen van strijdkrachten (in Oost-Duitsland, Polen, Tsjechoslowakije en Hongarije) verloopt ditmaal aanmerkelijk afwijkend van het gewone patroon.

Het bij deze rotatie betrokken aantal dienstplichtigen bedraagt ca. 100.000, in beide richtingen. Dit aantal is als volgt berekend:

- totale sterkte aan Sovjet personeel, inbegrepen luchtstrijdkrachten, in de genoemde landen: ca. 530.000 man,
- percentage dienstplichtigen: ca. 75%, d.w.z. ca. 400.000 man,
- per half jaar wordt $\frac{1}{2}$ deel afgelost.

Tot 1970 geschiedde het vervoer bijna uitsluitend per trein, en wel met zgn. pendeltreinen die ieder ca. 1500 man konden vervoeren. Bij de herfstrotatie van 1970 werd vermoedelijk reeds, op zeer beperkte schaal, luchtvervoer toegepast en bij de voorjaarsrotatie 1971 werden reeds bijna 50 retourvluchten gemeld, vermoedelijk met toestellen van de VTA, de transportluchtmacht. Een duidelijke deelname van Aeroflot, de "civiele" luchtvaartmaatschappij, kon niet worden vastgesteld.

Bij de herfstrotatie van 1971 zijn ca. 75 retourvluchten waargenomen. Gemiddeld werden - en worden - per vliegtuig 110 man vervoerd. Aeroflot vervoerde toen ca. 6500 man.

In het voorjaar van 1972 steeg het aantal rotatievluchten tot ca. 240; naar schatting werden meer dan 30.000 man per vliegtuig in beide richtingen vervoerd, nagenoeg geheel door Aeroflot.

Herfst 1972 toonde een teruggang: ca. 170 vluchten, voorjaar 1973: ca. 210 en herfst 1973 ruim 290 vluchten, nagenoeg geheel door Aeroflot.

Dit gaf aanleiding te veronderstellen dat het aantal vluchten per rotatie tussen de 250 en 300 zou blijven liggen, waarbij een vrij aanzienlijke ontlasting van de spoorwegen zou zijn bereikt en tevens routine zou worden opgedaan in het vervoer van grote aantallen militairen in korte tijd.

Het feit echter dat de herfstrotatie van 1973 een kleine 300 vluchten omvatte, terwijl tegelijkertijd de herbevoorrading van de Arabische landen na de Yom Kippur oorlog ten dele ook per vliegtuig werd uitgevoerd, wees er reeds op dat met deze 300 vluchten het einde van de capaciteit niet was bereikt. De nu, althans v.w.b. luchtvervoer afgesloten voorjaarsrotatie 1974 gaf desondanks een verrassend beeld te zien: van 4 tot en met 20 mei werden ongeveer 540 retourvluchten waargenomen, waarvan ongeveer 520 door Aeroflot. De overige ca. 20 vluchten die alle naar Oost-Duitsland gingen, werden uitgevoerd door de VTA en de mogelijkheid dat deze vluchten deels of grotendeels voor aanvoer van materieel werden gebruikt, is niet uitgesloten. Naar schatting werden 55.000 man in beide richtingen vervoerd. Hiermede steeg het aandeel van het luchtvervoer tot boven 50% van het totaal.

Van de 540 hier bedoelde vluchten werden er meer dan 200 uitgevoerd door AN-12, ca. 180 met IL-18 en ca. 100 met TU-104. Een tweede opmerkelijk feit was de waarneming van meerdere groepen van ongeveer 60 man die in normale passagierstreinen meereden. Dit was tot nu toe niet eerder waargenomen. Ook viel op, dat de normale lijndiensten van Aeroflot volgens plan zijn uitgevoerd; er zijn althans geen meldingen van het tegendeel. De volgende conclusies kunnen uit het voorgaande worden getrokken:

- (1) Vergeleken met enige jaren geleden is het benodigde aantal pendeltreinen met 50% verminderd. Dientengevolge kan het vrijgekomen materieel voor andere taken worden ingezet, bijv. voor de economie. In hoeverre de noodzaak daartoe meegespeeld heeft bij de geschetste ontwikkeling, kan (nog) niet worden beoordeeld.
- (2) Vergeleken met 1973 is het aandeel van het luchttransport in 1974 verdubbeld.
- (3) De tijd dat een dienstplichtige werkelijke dienst bij zijn eenheid kan verrichten wordt, door luchttransport i.p.v. spoorwegtransport te gebruiken, met zeker drie weken verlengd.

- (4) In aanmerking nemende dat de geschetste rotatie betrekking heeft op het personeel van een dertigtal divisies, d.w.z. nog geen vijfde deel van het totaal en dat de afstand van bevolkingscentra als Moskou en Kiev tot bijvoorbeeld de divisies in militair district Verre-Oosten ongeveer vijf maal zo groot is als die naar de DDR, kan worden aangenomen dat de capaciteit voor troepenvervoer nog veel groter is dan uit het hierboven gestelde blijkt.
- (5) De Sovjet-Unie is in staat om op zeer snelle wijze vele tienduizenden militairen over grote afstanden te vervoeren en kan aldus, indien het materieel ter plaatse aanwezig is, op zeer korte termijn aanzienlijke versterkingen teweegbrengen op plaatsen waar dat nodig wordt geacht. Een operatie als "BIG LIFT" ligt binnen het bereik der Sovjet-Unie.

8. Diversen

Dienstgeheim

a. Oost-Duitsland

(1) Luitenant-kolonel Ulrich Bethmann, commandant van 1 Mechreg/1 Mechdiv der Nationale Volksarmee wordt gevraagd: "Hoe ontvingen Uw mensen het bericht dat zij deel zullen nemen aan de mei-parade in onze hoofdstad (= Berlijn)?" Hij antwoordt: "Toen het bevel op het appèl werd bekend gemaakt, was bij allen de vreugde groot, maar in het bijzonder bij de eenheid die de eer heeft ons regiment te vertegenwoordigen. Reeds kort na het appèl kwamen uit de partij- en de jeugdbewegingscomité's van de eenheid verklaringen die erop wezen dat soldaten, onderofficieren, vaandrags en officieren er trots op zijn deel te mogen nemen: - We beschouwen het als een eer, een onderscheiding en door voorbeeldige uitvoering leggen we op 1 mei, kort voor de gemeenteraadsverkiezingen, een duidelijke belijdenis van ons geloof in onze socialistische staat af.-"

(2) "Nu de vredesoffensieven van de Sovjet-Unie en de andere staten van de socialistische gemeenschap een nieuwe fase in de strijd voor een duurzame vrede hebben ingeleid, wordt de verdere versterking van de macht en de eenheid van de Warschaupaktlanden steeds belangrijker."

"Zo lang de krachten van imperialisme en reactie de wapens niet neergelegd hebben, zolang militaristische kringen de NAVO activeren en de versterking van de bewapening forceren, zolang is en blijft de versterking van het Warschaupakt een belangrijke en actuele taak."

(Uit: "Positiebepaling van het Politbureau van het Centrale Comité der SED (Socialistische Einheitspartei Deutschlands) en de ministerraad der DDR").

(3) "De leden van de vereniging voor militaire geneeskunde hebben besloten met hun specifieke middelen en mogelijkheden aan de landsverdediging bij te dragen."

(4) "De sportvereniging 'Vorwaerts' heeft een groot aandeel in de harding van socialistische militairen die hun fysiek en psychisch prestatievermogen voortdurend ontwikkelen ter verhoging van de gevechtskracht en de gevechtsbereidheid der NVA en hun militaire plicht eervol vervullen."

"Het vervult ons met trots en vreugde dat ook de militaire sportlieden met de door hen bereikte prestaties tot verhoging van het internationale prestige der DDR bijdroegen."

"Onze topsporters vertegenwoordigen op hun wijze het politiek- morele aanzien, de gevechtskracht en de gevechtsbereidheid der NVA."

"In het belang van onze militaire klassetaak moet onze sportorganisatie alle mogelijkheden uitbuiten om de sportlieden tot klassebewuste socialistische strijders op te voeden en voortdurend de eenheid van gevestigd socialistisch bewustzijn, volmaakte beheersing van wapen- en gevechtstechniek en hoog fysiek prestatievermogen te waarborgen."

(Opgetekend tijdens een conferentie van de legersportvereniging 'Vorwaerts').

Commentaar: Het bovenstaande is een zeer beperkte bloemlezing uit de eerste drie (van de zestien) bladzijden van het weekblad voor de strijdkrachten der DDR 'Volksarmee' nr 18, mei 1974).

Verder geen commentaar.

DEEL II: Midden-Oosten/Noord-Afrika

Geheim

1. Samenvatting

Syrië en Israël hebben na langdurige onderhandelingen overeenstemming bereikt over een akkoord betreffende troepenscheiding in het Golan-gebied. Na uitvoering hiervan kan een begin worden gemaakt met de onderhandelingen betreffende het ontruimen door Israël van de in 1967 bezette Arabische gebieden en betreffende de kern van het Midden-Oosten-conflict: de Palestijnse kwestie. De onderhandelingen aangaande de werkelijk grote problemen moeten dus nog beginnen. Er zijn echter twee lichtpunten: het gevaar voor nieuwe gevechten lijkt voorlopig bezworen, en Syrië heeft de onwil om te onderhandelen opgegeven.

Uit briefwisseling tussen Sadat en Brezhnev valt af te leiden dat enige verbetering is ingetreden in de betrekkingen tussen de beide landen.

De Oostduitse GST en de Egyptische burger-luchtvaart werken samen op het gebied van de pre-militaire opleiding.

De Libische premier Jalloud heeft een bezoek aan de Sovjet-Unie gebracht; de betrekkingen schijnen iets te verbeteren. Mogelijk zullen ook nieuwe wapenleveranties plaats vinden.

Een Sovjet marine-vaartuig heeft voor het eerste een Tunesische haven bezocht. In mei zou het Tunesische militaire detachement uit Egypte naar huis terugkeren, een maand eerder zijn Marokkaanse troepen uit Egypte teruggekeerd.

De Arabische landen spreken reeds jaren lang over de opbouw van een gemeenschappelijke wapenindustrie; er schijnen nu echter onderhandelingen te zijn gevoerd over de aankoop van fabrieken, waarmee een begin wordt ingeluid van de uitvoering van de plannen.

2. Syrië

Dienstgeheim

a. Troepenscheiding aan het Golan-front

Op 29 mei werd bekend gemaakt dat door Syrië en Israël, via de bemiddeling van minister Kissinger, overeenstemming was bereikt betreffende troepenscheiding in het Golan-gebied.

Alle details zijn nog niet bekend, doch in grote lijnen schijnt de overeenkomst de volgende punten te omvatten:

- (1) Beide partijen beëindigen militaire activiteiten tegen elkaar.
- (2) De krijgsgevangenen zullen worden uitgewisseld.
- (3) Israël ontruimt een deel van het bezette Syrische gebied. (Vermoedelijk omvat dit het in oktober jl bezette gebied en een klein deel van de in 1967 bezette Golan-hoogte, inclusief Kuneitra)
- (4) Er komt een bufferzone, waarin 1250 VN militairen toezicht zullen uitoefenen.
- (5) Aan beide zijden van deze bufferzone komen stroken waarin beperkingen gelden ten aanzien van de aldaar gelegerde strijdkrachten.
- (6) Een militaire werkgroep wordt belast met de verdere regeling der troepenscheiding.

Behalve t.a.v. bovengenoemde punten is naar verluidt over nog een aantal zaken overeenstemming bereikt, welke echter niet in de overeenkomst zijn vastgelegd, doch welke door Kissinger in brieven aan de Syrische en Israëlische regering zijn bevestigd. Een van deze punten zou betrekking hebben op een Syrische toezegging om Palestijnse acties vanuit Syrisch gebied, niet te steunen.

(B-2) (W)

Confidentieel

Commentaar: De bereikte overeenkomst vertoont veel gelijkenis met het akkoord dat in januari tussen Israël en Egypte werd gesloten. Toen had echter Kissinger de zaak reeds na 7 dagen rond, terwijl zijn jongste vredesmissie niet minder dan 33 dagen heeft geduurd. Hieruit blijkt al dat het ditmaal veel moeilijker was om tot overeenstemming te komen. Als oorzaken hiervoor kunnen worden gezien dat Syrië altijd reeds een vrij harde houding heeft aangenomen t.a.v. onderhandelingen; zo nam Syrië ook geen deel aan de vredesbesprekingen welke in december vorig jaar in Genève begon-

nen. Verder maakte ook het feit dat Syrië in de afgelopen oktober oorlog uiteindelijk geen terreinwinst kon boeken doch zelfs nog meer grondgebied verloor. het voor Syrië psychologische moeilijk om nu met Israël tot een gesprek te komen. Aan Israëlische zijde werd een soepele benadering van het vraagstuk bemoeilijkt door het feit dat het ditmaal ging om het vaststellen van een regeling in een gebied dat zeer dicht bij het "moederland" is gelegen, zodat elke stap terug als een directe bedreiging van de veiligheid werd gezien.

Syrië werd bij de harde houding waarschijnlijk gesteund door de Sovjet-Unie, welke daardoor hoopte haar prestige en invloed in Syrië te vergroten; als de harde lijn zou resulteren in een door Syrië als gunstig beschouwd akkoord, zou de S.U. een deel van de eer hiervoor kunnen opeisen.

Het is opmerkelijk dat Gromyko op 27 mei in Syrië aankwam, toen Kissinger reeds vier weken aan het werk was en de uitkomst nog steeds onzeker. Twee dagen later werd het akkoord bereikt. Dit hoeft echter niet te betekenen dat Gromyko het beslissende laatste zetje heeft gegeven om uit de impasse te komen. Het is minstens zo waarschijnlijk dat er een afspraak bestond volgens welke Syrië de Sovjet-Unie zou waarschuwen als een overeenkomst bijna was bereikt, om Gromyko de gelegenheid te geven om tijdens de laatste fase der onderhandelingen in Damascus te zijn. Hiermee kon dan gestalte worden gegeven aan de reeds verschillende malen door de Sovjet-Unie gedane uitspraak dat zij bij alle fasen van het vredesoverleg betrokken wenste te zijn. Bovendien kon daardoor worden voorkomen dat de indruk zou bestaan dat het alléén Kissinger is geweest die het akkoord tot stand heeft gebracht.

Er kan niet genoeg de nadruk op worden gelegd dat, ondanks het bereikte akkoord, er tenaanzien van het eigenlijke conflict in het Midden-Oosten, nog niets is opgelost. Toch zijn er twee belangrijke positieve punten: ten eerste is het gevaar voor nieuwe strijd voorlopig aanzienlijk verminderd, en ten tweede is

gebleken dat Syrië bereid is om te onderhandelen. Na de troepenscheiding aan het Golan-front komen de werkelijke problemen aan de orde, nl de Israëli-sche ontruiming van de in 1967 bezette gebieden en het Palestijnse vraagstuk.

Ten aanzien van deze punten lopen de opvattingen der betrokken partijen zeer ver uiteen. Zo heeft de nieuwe Israëli-sche premier Rabin verklaard dat Israël niet zal terugtrekken op de grenzen van 1967, niet zal onderhandelen met de Palestijnen, en geen Palestijnse staat gevestigd wil zien op de nu door Israël bezette gebieden ten Westen van de Jordaan. Het standpunt der Arabische landen t.a.v. het Pales-tijnse probleem schijnt in de loop der jaren te zijn verhard. Aanvankelijk werd over het algemeen inge-stemd met de bekende resolutie nr 242 der V.R. waar-in wordt gesteld dat er een "rechtvaardige regeling van het vluchtelingen probleem" moet komen. Dit zegt niets over een terugkeer naar Palestina; het ver-schaffen van een bestaansmogelijkheid elders is ook een oplossing. De laatste tijd echter wordt door Arabische leiders (en ook door de Sovjet-Unie) ge-steld dat "de wettige rechten van het Palestijnse volk" moeten worden hersteld. Dit kan alleen maar betekenen: terug naar Palestina, daarbij in het mid-den latend of daarbij wordt gedacht aan geheel Pa-lestina of aan een deel ervan.

Afgaande op de uitgangsstellingen der verschillende partijen krijgt men de indruk dat een oplossing niet mogelijk is.

De noodzaak om uit de impasse te komen, alsmede hulp en/of druk der grote mogendheden kunnen er echter toe leiden dat toch een oplossing tot stand zal komen.

Als vasstaand kan worden aangenomen, dat dit een moeilijk en zeer langdurig proces zal zijn, waarbij het beproefde middel om te trachten door militaire druk dit proces te versnellen, nog tot gevaarlijke situaties kan leiden.

3. Egypte

Dienstgeheim

a. Betrekkingen met de Sovjet-Unie

Op 19 mei deelde president Sadat van Egypte tijdens een kabinetsvergadering mede, dat hij een brief had ontvangen van de Sovjet partijleider Brezhnev, die vriendschappelijk was gesteld en het begin vormde van een meer positieve fase in de betrekkingen van Egypte met de Sovjet-Unie.

Verder deelde Sadat mede dat de betrekkingen van Egypte met de beide supermogendheden gebaseerd waren op twee principes: nationale vrijheid en niet-gebondenheid. "Dit heeft het ons mogelijk gemaakt goede betrekkingen met de Sovjet-Unie te onderhouden en die met de Verenigde Staten te verbeteren", aldus Sadat, die verder nog aankondigde dat hij de brief van Brezhnev zou beantwoorden, hetgeen op 28 mei inderdaad gebeurde.

Een week later werd in de Sovjet pers met enige ophef melding gemaakt van de vriendschappelijke betrekkingen tussen de beide landen, welke volgens de Pravda werden verbonden door gemeenschappelijke doeleinden in de strijd tegen het imperialisme en voor sociale vooruitgang.

(C-2) (W)

Commentaar: Bovenstaande schijnt erop te wijzen dat er sprake is van enig herstel in de betrekkingen tussen beide landen welke eind april jl een dieptepunt bereikten. (Zie MO 4/74, Deel II, pnt 2, waar ook gewezen werd op het feit dat Egypte v.w.b. militair materieel nog lange tijd van de Sovjet-Unie afhankelijk zou blijven) Briefwisseling alleen zal echter niet voldoende kunnen zijn om de grootste tegenstellingen uit de weg te ruimen; daar zal zeker overleg op het hoogste niveau voor nodig zijn in de vorm van een topconferentie, waarbij een moeilijkheid kan liggen in het feit dat geen van beide partijen er wegens gezichtsverlies veel voor zal voelen om het hoofd te buigen en als eerste bij de ander op bezoek te gaan.

Geheim

b. Samenwerking met Oostduitse GST

Midden april werd in Cairo een nieuwe overeenkomst gesloten tussen de Oostduitse organisatie "Gesellschaft für Sport und Technik" (GST) en het Egyptische ministerie voor de burger luchtvaart.

De overeenkomst, welke geldt voor de jaren 1974 en 1975, werd ondertekend door de voorzitter van het centrale bestuur van de GST, generaal majoor Günther Teller en door de Egyptische minister voor de burger luchtvaart, Achmed Nouh.

(B-2) (R)

Commentaar: De "Gesellschaft für Sport und Technik" is een para-militaire organisatie welke tot taak heeft het verlenen van steun aan de strijdkrachten, in het bijzonder door het ontwikkelen van activiteiten op het gebied van de pre-militaire opleiding. Bijzonderheden betreffende de gesloten overeenkomst zijn niet bekend. Vermoedelijk betreft het echter een ondersteuningsprogramma van de GST voor een pre-militaire vlieg-opleiding. Hoewel bekend was dat de GST haar activiteiten niet uitsluitend tot het eigen land beperkt (er wordt ook samengewerkt met Tsjechoslowakije) is het voor zover bekend ongebruikelijk dat activiteiten buiten het W.P. worden ontwikkeld. De overeenkomst met Egypte kan gezien worden als een nieuw bewijs voor de grote waarde die door de W.P. landen wordt gehecht aan het aanknopen van zo veel en zo gevarieerd mogelijke banden met dit land met als doel het maken van propaganda en het verkrijgen van invloed.

4. Libië

Confidentieel

a. Bezoek van Jalloud aan de Sovjet-Unie

De Libische premier Jalloud bracht van 14 tot 20 mei een bezoek aan de Sovjet-Unie aan het hoofd van een 35 man sterke delegatie, waarin ook enkele ministers waren opgenomen.

Hoewel het bezoek een weerspiegeling is van een verbetering van de betrekkingen tussen beide landen, schijnen de onderhandelingen toch minder resultaten te hebben opgeleverd dan door beide zijden was gehoopt.

Er werd weliswaar een overeenkomst getekend betreffende samenwerking op het gebied van economie en handel, doch op politiek gebied bestaan er nogal wat verschillen van inzicht en opvatting. In het communiqué wordt voorbijgegaan aan ideologische vraagstukken en de nadruk gelegd op hun gemeenschappelijke weerstand tegen imperialistische activiteiten in het Midden-Oosten. De onderhandelingen werden als "openhartig" gekenschetst, hetgeen de gebruikelijke manier is om aan te duiden dat er duidelijke verschillen van mening bestaan.

Zo is de Sovjet-Unie voorstander van overleg in Genève, terwijl Libië elke vorm van onderhandelen met Israël afwijst. Er is waarschijnlijk ook gesproken over wapenleveranties; het communiqué zwijgt hierover echter. Vermoedelijk wil Libië in het bijzonder uitrusting voor de luchtverdediging en anti-tankwapens. Volgens officieuze berichten zou de Sovjet-Unie voor 60% aan de Libische verlangens betreffende militaire leveranties tegemoet zijn gekomen. (B-2) (R en G)

Commentaar: Tot nu heeft Libië zich steeds sterk anti-communistisch en ook anti-Sovjet opgesteld. De huidige toenadering tot de S.U. houdt zeker verband met de slechte betrekkingen met Egypte, waardoor Libië in een geïsoleerde positie dreigt te komen. In het verleden heeft Libië reeds militair materieel uit de S.U. betrokken, doch dit steeds cash betaald en geen militaire adviseurs toegelaten, zodat de Sovjet invloed in dit land minimaal bleef. Het lijkt niet waarschijnlijk dat hierin, ondanks de recente toenadering, fundamentele veranderingen zullen optreden.

5. Tunesië

Confidentieel

a. Sovjet vlootbezoek

/ een bezoek

De Tunesische regering heeft erin toegestemd dat een Sovjet marine-vaartuig op 28 mei/ bracht aan de haven van Tunis. Het was de eerste keer dat een Sovjet oorlogsbodem in Tunesische wateren werd toegelaten. In een verklaring voor de pers heeft president Bourguiba erop gewezen dat Tunesie met het bezoek akkoord was gegaan teneinde de betrekkingen met de Sovjet-Unie te effenen, welke te lijden hadden gehad door de berechting in Tunesië van een Sovjet spionage-groep. In Tunesische militaire kringen is men echter weinig gelukkig met dit bezoek; van die zijde is er op gewezen dat in februari een bezoek aan Tunis werd gebracht door een Sovjet schip voor hydrografisch onderzoek, waarvan de bemanning bestond uit militairen welke in burger waren gekleed. (B-2) (G)

Commentaar: Tot nu toe lagen de contacten van Tunesië met de Sovjet-Unie geheel in het niet-militaire vlak; het land heeft nooit Sovjet militair materieel aangeschaft en er bevinden zich ook geen militaire adviseurs uit de Sovjet-Unie. Wel is er een aantal burger adviseurs werkzaam.

Ingrijpende veranderingen in de verhouding tussen beide landen worden niet verwacht; zéker niet zolang Bourguiba aan het bewind is.

Het Sovjet vlootbezoek moet gezien worden in het kader van de gebruikelijke politiek om de marine te gebruiken voor propaganda-doeleinden en voor het vergroten van invloed.

Geheim

b. Terugkeer Tunesische troepen uit Egypte

Begin mei werd bekend dat in de tweede helft van de maand het Tunesische detachement (830 man) uit Egypte zou terugkeren.

(B-2) (G)

Commentaar: Sinds oktober vorig jaar bevond zich een Tunesisch militair detachement in Egypte. De terugtrekking ervan is een aanwijzing dat voorshands geen hervatting van de strijd tegen Israël wordt verwacht.

6. Marokko

Geheim

a. Terugkeer Marokkaanse troepen uit Egypte

In de tweede helft van april zijn de Marokkaanse troepen, welke tijdens de oktober-oorlog naar Egypte waren overgebracht voor deelname aan de strijd tegen Israël, naar hun land teruggekeerd.

Het detachement omvatte ca 3500 man, terwijl de materiële uitrusting onder meer uit 30 T-54 tanks, een onbekend aantal gepantserde voertuigen en howitzers bestond.

Een groot deel van het personeel is waarschijnlijk met Egyptische AN-12 transportvliegtuigen teruggebracht, terwijl het zware materieel en mogelijk een deel van het personeel per schip naar Cassablanca werd gebracht.

Volgens een niet bevestigd bericht zou echter een deel van het materieel, waaronder 12 T-54 tanks, aan Egypte zijn verkocht. (B-2) (G)

Commentaar: De terugkeer van het Marokkaanse detachement uit Egypte gebeurde kort voordat ook Tunesië haar troepen uit Egypte terugtrok. Een en ander versterkt de bestaande indruk dat van de zijde van Egypte niet gerekend wordt op een spoedige hervatting van militaire operaties tegen Israël. Het is opmerkelijk dat de Marokkaanse brigade, welke in de zomer van 1973 naar Syrië werd overgebracht nog steeds niet naar huis is teruggekeerd. Vermoedelijk houdt dit verband met het uitoefenen van zoveel mogelijk druk op Israël in het kader van de onderhandelingen over troepenscheiding in het Golan-gebied.

7. Arabische landen

Geheim

a. Wapenindustrie

In Cairo werd in januari een inter-Arabische conferentie gehouden om te komen tot coördinatie van de militaire industrieën der Arabische landen. De conferentie werd gehouden op initiatief van de Arabische Liga, in overeenstemming met een beslissing betreffende deze materie welke genomen was tijdens de Arabische topconferentie in Algiers.

Deelnemende landen waren Egypte, Syrië, Irak, Saoedi-Arabië, Libië, Algerije en Marokko.

Het doel van de conferentie was:

- het opstellen van een basisplan voor inter-Arabische coördinatie op het gebied van de militaire industrie;
- het vaststellen van de kosten welke aan de uitvoering van het plan zullen zijn verbonden;
- het vinden van een verdeelsleutel voor het omslaan van de kosten over de verschillende deelnemende landen. (B-2) (R)

In februari kwam een aantal Arabische landen, waaronder Saoedi-Arabië en Koeweit, overeen om gezamenlijk militaire vliegtuigen te gaan produceren, waarbij elk land de productie van bepaalde onderdelen op zich zou nemen. Er werden onderhandelingen geopend met enkele Oostblok-landen, in het bijzonder Tsjechoslowakije, voor de aankoop van de benodigde fabrieken. De betreffende Oostbloklanden hebben zich bereid verklaard deskundigen te sturen om Arabische werkkrachten op te leiden en ook Arabieren op te leiden in de Oostbloklanden. (B-3) (R)

Commentaar: Er wordt in de Arabische wereld reeds enkele jaren gesproken over de opbouw van een gezamenlijke wapenindustrie. Zo werd in november 1972 in Koeweit tijdens een vergadering van de Arabische Defensie Raad (bestaande uit de ministers van defensie en van buitenlandse zaken van de landen der Arabische Liga) voor de eerste maal besloten om een Arabisch instituut voor wapenproductie op te richten. Enkele maanden later werd bij een volgende bijeenkomst van de Defensie Raad vastgesteld dat de deelnemende landen elk 2% van hun bruto nationaal pro-

duct beschikbaar zouden stellen voor de gemeenschappelijke wapenindustrie.

De huidige militaire productie in de Arabische wereld is van ondergeschikt belang. Enkele landen, waaronder Marokko, Syrië en Irak produceren wat lichte wapens en munitie alsmede onderdelen voor meer zwaardere uitrustingsstukken. Pogingen van Egypte om een meer omvangrijke oorlogsindustrie op te bouwen, o.m. in de vorm van de productie van grond/grond raketten, schijnen echter tot nu toe weinig resultaat te hebben opgeleverd.

Op zeer beperkte schaal bestond reeds enige samenwerking tussen sommige Arabische landen. Zo stelde Libië in het verleden fondsen beschikbaar voor de bouw van militaire fabrieken in Egypte, terwijl dit land technici beschikbaar stelde om te helpen bij de vestiging van militaire goederen producerende fabrieken in Libië. Verder bestond er enige samenwerking tussen Egyptische en Iraakse munitiefabrieken. De belangstelling van de Arabische landen voor een eigen wapenindustrie zal vermoedelijk vooral veroorzaakt worden door de wens minder afhankelijk te worden van de traditionele wapenleveranciers.

Een moeilijk punt schijnt te zijn geweest de vraag of men de nieuwe industrie zou baseren op westelijke of op Oostblok technologie, waarbij laatstgenoemde kennelijk de voorkeur heeft gekregen, gezien de berichten over onderhandelingen met Oostbloklanden. Volgens een zeer recent bericht van een Libisch persagentschap zouden de Arabische staten reeds een bedrag van 400 mln dinar (ca f 3,3 mln) bijeen hebben gebracht ter verwezenlijking van de bestaande plannen. Het zal echter zeker nog vele jaren duren voordat de eigen productie een zodanige omvang zal hebben gekregen dat er van een duidelijke vermindering in de afhankelijkheid van anderen sprake zal kunnen zijn.

DEEL III: Verre-Oosten

Confidentieel

1. Samenvatting

- Het Sino-Sovjet conflict is de laatste tijd in hevigheid toegenomen. Het vasthouden door de Chinezen van een Sovjet helicopter met bemanning op beschuldiging van spionage was daartoe mede aanleiding.
- De Chinese premier Chou En Lai was afwezig bij een aantal gebeurtenissen waarbij hij normaal de hoofdrol zou hebben moeten vervullen. Officieel wordt gesteld dat verschijnselen, verband houdend met zijn hoge leeftijd, hiervan de oorzaak zijn.
- India heeft op 18 mei bekendgemaakt dat zij een kernontploffing tot stand heeft gebracht.

2. Het Sino-Sovjet conflict

Dienstgeheim

- De afgelopen maanden is de verhouding tussen de Sovjet-Unie en China weer slechter geworden. Dieptepunt in de betrekkingen vormde het vasthouden door de Chinese autoriteiten van een Sovjet helicopter, die een spionagevlucht langs de grens zou hebben uitgevoerd. Een reeks Sovjet protestnota's en een scherpe campagne in de Chinese pers was het gevolg.

(B-2)(W)

- Van verschillende kanten komen bovendien verontrustende berichten over een mogelijk op handen zijnde Sovjet aanval op China in 1974. De Sovjets zouden overwegen om spoedig tot een aanval over te gaan om de ontwikkeling van het Chinese kernwapen een halt toe te roepen voordat de Sovjet-Unie haar strategische superioriteit zou hebben verloren.

(B-4)(W)

Commentaar: Het is onwaarschijnlijk dat de Sovjet-Unie op dit moment of in de nabije toekomst een oorlog met China zou willen riskeren. De Sovjet leiding heeft op het ogenblik haar handen vol aan binnenlandse problemen, variërende van het dissidentenvraagstuk tot en met een te kort in de voedselproductie. Daarnaast is het niet aannemelijk dat Moskou nu bereid is de détente-politiek t.o.v. het westen in gevaar te brengen. Ook zal een te sterke concentratie op China de eenheid van het WP ernstig kunnen ondermijnen en oorzaak voor een meer onafhankelijke koers voor bepaalde Warschaupaktstaten kunnen betekenen. Tenslotte is het niet uitgesloten dat het post-Mao regime een meer pro-Sovjet houding zal gaan aannemen. Het zou erg onverstandig zijn van Moskou om deze mogelijkheid niet in te calculeren.

Aanwijzingen dat Moskou niet aanstuurt op verhoging van de spanningen maar in het algemeen een verzoenende houding wil aannemen zijn onder meer:

- Moskou tekende het jaarlijkse handelsverdrag met Peking. Het handelsverkeer is trouwens de laatste jaren intensiever dan tijdens de Culturele Revolutie, hoewel natuurlijk minder dan vóór het Sino-Sovjet conflict.

GEHEIM

- De Sovjet-Unie deed de ongebruikelijke stap om een beroep te doen op bemiddeling van het internationale Rode Kruis om de door Peking vastgehouden heli­copterbemanning terug te krijgen.
- In de "Izvestia" van 16 mei verscheen een artikel waarin werd gepleit voor een voorzichtig en beheerst beleid ten opzichte van China.
- De bekendmaking door Moskou van een voorstel (in juni gedaan) om een topconferentie met Peking te houden en de toevoeging dat het voorstel nog steeds van kracht is.

Storende factoren, die niet in dit verzoeningsbeeld passen zijn er echter ook:

- Anti-Chinese artikelen in de "Rode Ster" en de "Literaturnaya Gazeta" naar aanleiding van het heli­copter-incident.
- De publicatie van het antwoord van Moskou op China's jaarlijkse aanval op de Sovjet soevereiniteit over het strategische eiland Khabarovsk.

Al met al lijkt het op het ogenblik niet in het poli­tieke belang van Moskou om de spanning met Peking ver op te voeren of aan te sturen op een oorlog. Hoewel de Chinezen op grond van hun militaire infe­rioriteit zeker ook niet uit zullen zijn op een grootscheepse militaire confrontatie met de Sovjet-Unie, is het plausibel dat zij wel enig politiek belang hebben bij een voortduren van de gespannen verhouding met Moskou. Het gaat hierbij onder meer om de volgende punten. Ten eerste kan een buitenlandse dreiging als bindend middel fungeren voor de groepen in China, die om de politieke macht voor het post-Mao tijdvak strijden. Ten tweede kan het zich afzetten tegen de "sociaal-imperialistische" Sovjets worden ge­bruikt voor de grote offers en de enorme discipline die van het Chinese volk zouden worden gevraagd voor de opbouw van hun land. Ten derde kan een buitenlandse dreiging goed worden aangewend als reden voor het ontwikkelen van een eigen kernmacht. Hiermede wordt

dan niet alleen voedsel gegeven aan het traditionele Chinese zelfbewustzijn en nationalisme, maar wordt bovendien de mogelijkheid geschapen dat China nu een hoofdrol kan gaan vervullen op het wereld- respectievelijk regionale toneel. Ten vierde dient men zich te bedenken dat Peking om voorafgaande redenen de spanning met de Sovjet-Unie in stand kan houden en uit kan spelen door middel van provocerende acties aan de grens, omdat men ervan uit kan gaan dat Moskou geen totale oorlog zal willen riskeren naar aanleiding van een incident. Het ligt daarom ook in de verwachting dat Peking in de nabije toekomst de spanning met Moskou "op peil" zal houden, waarbij provocerende incidenten zeker niet uitgesloten mogen worden. Van groot belang hierbij is natuurlijk hoe de interne machtsstrijd zich zal ontwikkelen. Met name gaat het daarbij natuurlijk om de strijd tussen de radicalen en de voorstanders van een meer gematigde koers ten opzichte van Moskou.

Het beleid van de Sovjet-Unie van de laatste tijd lijkt er vooral op gericht te zijn de positie van de gematigden in China te versterken. Met een redelijke, verzoenende houding wil Moskou waarschijnlijk proberen de meest felle anti-Sovjet georiënteerde leiders de wind uit de zeilen te nemen. Men vergelijk in dit verband het artikel in de "Izvestia" van 16 mei waarin voor het eerst werd gesteld dat niet alle Chinese leiders anti-Moskou zijn gezind.

3. China

Confidentieel

a. De interne situatie

De ziekte van de Chinese eerste minister Chou En Lai heeft de laatste weken internationaal sterk de aandacht getrokken. Bij tal van gelegenheden waar Chou normaal een hoofdrol zou moeten vervullen ontbrak hij ditmaal. Met name bij het bezoek van de Senegalese president en de Pakistaanse premier verscheen hij niet ter begroeting op het vliegveld en miste hij verwelkomings- en afscheidsbanketten. Wel ontmoette hij de hoge bezoekers tijdens hun verblijf, begeleidde hen naar Mao, maar bij sommige politieke gesprekken ontbrak hij weer.

De officiële verklaring voor Chou's afwezigheid is, dat hij erg snel vermoeid is door zijn hoge leeftijd en daarom de tijdrovende en vermoeiende aspecten van staatsbezoeken aan anderen over laat om zich te concentreren op belangrijker zaken.

Chou's taken worden voornamelijk overgenomen door de vice-premiers Li Hsien-Nien, een econoom en een zeer naaste medewerker van Chou en Teng Hsiao-Ping, die tijdens de Culturele Revolutie uit de gratie was geraakt en wier politieke rehabilitatie pas een jaar geleden weer op gang gekomen is. In het algemeen geldt dat de protocolaire aangelegenheden een meer collectief karakter zijn gaan dragen, waarbij vooral ook de rol van Mao's radicale echtgenote Chiang Ching opvallend genoemd kan worden.

(B-2)(W)(R)

Commentaar: Er wordt alom druk gespeculeerd over de vraag in hoeverre Chou's ziekte van politieke aard is. Gesuggereerd wordt onder meer dat Chou tijdens de anti-Confucius en anti-Lin Piao campagne aan politieke invloed verloren heeft en vooral door radicale opposenten onder leiding van Chiang Ching naar de achtergrond is verdrongen. Behalve de genoemde absenties zijn er vooralsnog echter geen duidelijke aanwijzingen dat Chou's positie in gevaar verkeert. Het is zeer waarschijnlijk dat Chou tijdens de woelige anti-Confucius

campagne zich vooral heeft willen (en moeten) concentreren op binnenlandse aangelegenheden. Daarbij bedenke men dat hij al 76 jaar is en de laatste jaren een vermoeiend werkschema heeft gevolgd.

Van officiële Chinese zijde probeert men duidelijk geruchten over een verandering in de politieke status van Chou de kop in te drukken. Van tenminste twee buitenlandse bezoekers werd gesteld dat ze op Chou's uitnodiging waren gekomen, hetgeen een ongebruikelijke formulering is. Vice-premier Li Hsien-Nien zei uitdrukkelijk dat hij sprak namens de premier. Afgezien van de positie van Chou persoonlijk, is er overigens kennelijk sprake van een interne strijd in China, om de verdeling van de politieke macht in de post-Chou en de post-Mao periode. De berichten hierover zijn, zoals gebruikelijk, vaag en verwarrend. In het algemeen kunnen er drie machtsgroepen worden onderscheiden: ten eerste de gematigden, voornamelijk bestaande uit het bestuurlijke kader. Zij leggen de nadruk op de economische onderbouw, willen graag binnenlandse orde en rust ten behoeve van een efficiënt bestuur en staan open voor een zakelijk diplomatiek verkeer met het buitenland. Voornaamste vertegenwoordigers zijn Chou En Lai en vice-premier Li Hsien-Nien. Daarnaast de groep hoge militairen, die eveneens pleiten voor orde en rust, maar bovendien vooral het accent leggen op een sterke bewapening. Ten derde de radicalen o.l.v. Chiang Ching. Deze worden voornamelijk gevonden in het lagere partij-kader en bij de rebellerende jeugd. Voornaamste kenmerken zijn o.a.: een duidelijk anti-establishmenthouding, weinig nadruk op economische onderbouw, accent op constante revolutie. Wat de binnenlandse politiek aangaat lijken zij de steun van Mao te hebben. Ten aanzien van de

buitenlandse politiek staan zij een minder pragmatische politiek voor (die overigens wel de goedkeuring van Mao heeft).

Wat de strijd tussen de gematigden en radicalen betreft, lijkt de positie van Chou en zijn aanhangers, hoewel enigszins aangetast, vooralsnog niet wezenlijk verslechterd. Dit moge onder meer blijken uit het feit dat Chou kans heeft gezien om de rehabilitatie van een aantal tijdens de Culturele Revolutie in ongenade gevallen hoge militairen, ondanks verzet van de radicalen, toch door te zetten. Bovendien lijkt het buitenlands beleid, vooral wat de verhouding met de Verenigde Staten betreft, vooralsnog onveranderd. De radicale kritiek op de verzoenende, zakelijke houding van Peking wordt kennelijk (nog) door te weinig politieke macht ondersteund.

Verwachting op korte termijn.

- Chou en zijn aanhangers zullen vermoedelijk aansturen op versterking van de positie van die mensen die goed met de militairen kunnen samenwerken (vgl. doorzetten van rehabilitatie), om in de toekomst (de post-Mao en post-Chou periode) een stabiele coalitie van gematigden en militairen te kunnen bouwen.
- Chou zal trachten zoveel mogelijk de binnenlandse rust en orde te handhaven om de macht van de militairen niet onnodig te laten toenemen, vooral met het oog op een eventuele chaotische post-Mao periode.
- Waarschijnlijk zullen Li Hsien-Nien en Teng Hsiao-Ping reeds nu nog sterker naar voren worden geschoven om de positie van de gematigden te versterken.
- De Sovjet dreiging zal sterk gecultiveerd blijven door de Chinese leiders om vooral naar buiten de idee van eenheid op te houden. De relatie tot de

Verenigde Staten zal vermoedelijk niet veranderen, maar wel zal (als concessie aan de radicalen) waarschijnlijk meer het accent op de Derde Wereld komen te liggen.

Op langere termijn is het niet onwaarschijnlijk dat de gematigden (de ervaren bestuurlijke elite) en de militairen elkaar in een coalitie zullen vinden, t.o.v. de radicalen, die Mao, na diens dood node zullen missen.

De mate van interne stabiliteit zal in belangrijke mate de buitenlandse politiek van China (blijven) bepalen. Hoe instabieler de binnenlandse toestand, of hoe groter de eventuele chaos na Mao's dood, hoe sterker de noodzaak gevoeld zal worden het gevaar van een Sovjet dreiging te accentueren en wellicht de spanning met Moskou op te voeren. Dat is de reden waarom de Sovjet houding in het algemeen en het concentreren van een belangrijk deel van de Sovjet strijdmacht op China in het bijzonder, niet los kan worden gezien van de afloop van de huidige Chinese machtsstrijd.

4. India

dienstgeheim

a. Kernproef

Op 18 mei kondigde de Indiase regering aan dat zij een ondergrondse kernproef had laten uitvoeren in noordwest India, dicht bij de Pakistaanse grens. Volgens New Delhi is de ontwikkeling van de kernbom zonder buitenlandse hulp tot stand gebracht. Er werd uitdrukkelijk gesteld dat de kernexplosie uitsluitend bedoeld is voor vreedzaam wetenschappelijk gebruik.

(B-2)(W)

Commentaar: India is door deze kernexplosie als zesde land toegetreten tot de groep van atoommachten. Zij had daartoe politiek de mogelijkheid open gehouden, want India heeft het non-proliferatieverdrag nooit ondertekend. De stelling van de Indiase regering dat de explosie uitsluitend voor niet-militaire doeleinden gebruikt zal worden, lijkt niet erg overtuigend. Weliswaar is nucleair vermogen een internationaal economisch voordeel en kan het aangewend worden voor de mijnbouw en waterconservatie projecten, maar het is zeer de vraag of dit de voornaamste motieven waren voor het peperdure onderzoek. In ieder geval beschikt India over een serie bommenwerpers, geschikt voor het vervoer van kernwapens. India is bovendien, waarschijnlijk binnen enkele jaren, in staat om korte en middelbare afstandsruketten te ontwikkelen. India heeft hiermede haar positie internationaal aanzienlijk versterkt. Vooral voor de slechte verhouding met China heeft de explosie van 18 mei grote betekenis. Ook de relatie met Pakistan lijkt nu wezenlijk veranderd. De Pakistaanse premier Bhoetto zei als reactie, dat zijn land contact zou opnemen met de permanente leden van de Veiligheidsraad om nucleaire chantage van India tegen te kunnen gaan. Het is niet onwaarschijnlijk

dat Pakistan nu zelf ook meer vaart achter een kernontwikkeling zal gaan zetten en om meer buitenlandse steun hiervoor zal vragen.

In hoeverre de ontwikkeling van een eigen nucleaire capaciteit door India een nog verdergaand sneeuwbaaleffect zal hebben (Japan, Canada !) moet worden afgewacht.